

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА КРИМІНАЛІСТИКИ**

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
КРИМІНАЛІСТИКА
ТА ОСНОВИ СУДОВО-МЕДИЧНИХ ЕКСПЕРТИЗ**

Статус дисципліни – обов’язкова
Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)
Ступінь вищої освіти – бакалавр
Галузь знань – 26 Цивільна безпека
Спеціальність – 262 Правоохоронна діяльність
Освітня програма – Правоохоронна діяльність
Рік навчання 2026/2027 (набір 2024 року)
Форми здобуття вищої освіти – денна, заочна
Мова викладання – українська
Форма підсумкового контролю – залік, екзамен

Київ – 2025 рік

Розробники:

Віталій Лісогор – професор кафедри криміналістики ННІПП Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

Ольга НЕСЕН – завідувач кафедри криміналістики ННІПП Національної академії внутрішніх справ, кандидат медичних наук, доцент

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри криміналістики ННІПП Національної академії внутрішніх справ

протокол від 10 грудня 2025 року, № 7

Завідувач кафедри

криміналістики ННІПП НАВС

Ольга НЕСЕН

Схвалено науково-методичною радою НАВС

протокол від 23 . 12 2025 року, протокол № 11

Результати перегляду робочої програми навчальної дисципліни

Робоча програма переглянута на 20 __/20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __)

Протокол засідання кафедри

від __. __ 202__ №

протокол навчально-методичної ради

від . 202 №

Робоча програма переглянута на 20 __/20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __)

Протокол засідання кафедри

від __. __ 202__ №

протокол навчально-методичної ради

від . 202 №

Робоча програма переглянута на 20 __/20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __)

Протокол засідання кафедри

від __. __ 202__ №

протокол навчально-методичної ради

від . 202 №

1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ ПРО НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Предмет вивчення навчальної дисципліни.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Криміналістика та основи судово-медичних експертиз» є закономірності механізму кримінальних правопорушень, виникнення інформації про кримінальне правопорушення і його учасників, а також закономірності збирання, дослідження, оцінки і використання доказів і заснованих на пізнаннях цих закономірностей засобах і методах судового дослідження і запобігання кримінальним правопорушенням. А також загальні правові і спеціальні положення судової медицини та судової психіатрії, організаційно-правові основи судово-медичної та судово-психіатричної експертиз, методика проведення та оцінка висновків судово-медичних і судово-психіатричних експертиз у різних видах кримінальних проваджень, зокрема, кримінальному, цивільному та під час розгляду справ про адміністративні правопорушення.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Криміналістика та основи судово-медичних експертиз» є підготовка висококваліфікованих та конкурентоспроможних фахівців, що широко ерудовані в галузі права, засвоєння здобувачами вищої освіти теоретичних положень науки криміналістики, оволодіння навичками використання криміналістичної техніки, призначення судових експертиз, формування знань про нормативно-правові основи призначення та проведення судово-медичної та судово-психіатричної експертиз в Україні, оволодіння здобувачами вищої освіти теоретичними знаннями і практичними навичками, необхідними для правильного і своєчасного призначення судово-медичної та судово-психіатричної експертиз, вірного формулювання їх мети, питань, предмету та об'єкту судово-медичної та судово-психіатричної експертиз, грамотного трактування їх висновків, проведення слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні, а також методикою розслідування окремих видів кримінальних правопорушень.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Криміналістика та основи судово-медичних експертиз» є:

- комплексний розгляд теоретичних основ науки криміналістики;
- опанування здобувачами понятійного апарату науки криміналістики;
- вивчення закономірностей, діяльності та механізму кримінального правопорушення;
- набуття вмінь використовувати вищевказані закономірності в діяльності з виявлення, фіксації, вилучення та зберігання доказів;
- ознайомлення здобувачів із сучасними методами збирання і дослідження доказів;
- оволодіння практичними навичками щодо застосування сучасних методів криміналістики в практичній діяльності з розслідування та попередження кримінальних правопорушень.
- ознайомлення з досягненнями, завданнями та нормативно-правовими положеннями судово-медичної та судово-психіатричної експертиз;
- формування у здобувачів вищої освіти навичок аналітичного мислення, виховання критичного та неупередженого ставлення до громадян, які потрапили в орбіту кримінальних процесуальних відносин, незалежно від їх процесуального статусу з використанням практики Європейського суду з прав людини;
- формування знань про обставини, за яких необхідно обов'язково призначати судово-медичну та судово-психіатричну експертизи, а також про права і обов'язки експертів, органів досудового розслідування, прокуратури та суду, інших

учасників провадження щодо призначення і проведення такого виду експертиз;

- формування вмінь щодо професійного осмислення понять осудності, неосудності, дієздатності, недієздатності, правильному їх використанню в повсякденній практиці;
- здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі права або у процесі навчання, що передбачає застосування правових доктрин та принципів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Пререквізити: «Вступ у спеціальність», «Логіка», «Забезпечення прав людини в правоохоронній діяльності», «Кримінальне право», «Кримінальний процес»

Постреквізити: «Оперативно-розшукова діяльність», «Кримінологія»
«Правоохоронна діяльність»

Перелік компетентностей відповідно до освітньо-професійної програми «Правоохоронна діяльність» ступеня вищої освіти бакалавра:

Інтегральна компетентність: Здатність вирішувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері правоохоронної діяльності

Загальні компетентності:

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК4. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології

ЗК7. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК8. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

СК3. Здатність до критичного мислення та системного аналізу правових явищ

СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати правову інформацію з різних джерел

СК5. Здатність визначати придатні для юридичного аналізу факти, систематизувати одержані результати, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, формулювати аргументовані висновки та рекомендації

СК8. Здатність ефективно застосовувати сучасну техніку та інформаційні технології, використовувати технічні засоби, спеціалізовані інформаційно-пошукові системи, бази та банки даних, а також відповідне програмне забезпечення для захисту прав і свобод людини, власності, суспільних відносин від протиправних посягань

СК13. Здатність застосовувати криміналістичну техніку, оперативно-технічні засоби, у тому числі при проведенні оперативно-розшукових заходів та негласних слідчих (розшукових) дій.

Програмні результати навчання:

РН4. Формулювати і перевіряти гіпотези, виокремлювати юридично значущі факти, виявляти причинно-наслідкові зв'язки в діях і явищах для прийняття оптимального рішення в конкретних ситуаціях.

РН8. Здійснювати пошук інформації у доступних джерелах, аналізувати і оцінювати її для повного та всебічного встановлення обставин, необхідних для виконання професійних завдань.

РН9. Використовувати інформаційно-комунікаційні системи та інші інформаційні ресурси, у тому числі ті, що мають технічний та криптографічний захист, поштовий зв'язок спеціального призначення, фельд'єгерський зв'язок,

системи цифрового зв'язку суб'єктів сектору безпеки і оборони з метою виконання професійних завдань у сфері правоохоронної діяльності.

PH14. Здійснювати пошук та аналіз новітньої інформації у сфері правоохоронної діяльності, мати навички саморозвитку та самоосвіти протягом життя, підвищення професійної майстерності, вивчення та використання передового досвіду у сфері правоохоронної діяльності.

PH15. Працювати самостійно та в команді при виконанні службових (посадових) обов'язків та під час розв'язання складних спеціалізованих задач у сфері правоохоронної діяльності.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі вищої освіти повинні:

знати:

- предмет криміналістики, місце криміналістики в системі юридичних наук;
- систему криміналістики, характеристику складових елементів системи криміналістики;
- закономірності об'єктивної дійсності, що вивчаються криміналістикою;
- завдання криміналістики на сучасному етапі розвитку суспільства;
- поняття, сутність та класифікацію методів криміналістики;
- поняття криміналістичної ідентифікації,;
- поняття та класифікацію ідентифікаційних ознак, вимоги до них;
- види та форми криміналістичної ідентифікації, об'єкти і суб'єкти криміналістичної ідентифікації;
- поняття, сутність і наукові засади криміналістичної діагностики;
- поняття, завдання та джерела криміналістичної техніки, правові, організаційні, етичні і тактичні засади використання техніко-криміналістичних засобів;
- особливості застосування судової фотографії для фіксації окремих об'єктів: місця події, трупа, речових доказів, живих осіб;
- особливості застосування судового відеозапису, його види, методи, прийоми і засоби;
- предмет, систему і завдання трасології, наукові засади трасології;
- види та характеристику слідів людини, транспортних засобів, знарядь злочину і інструментів;
- поняття судової балістики, її наукові засади, види та характеристику об'єктів балістичного дослідження;
- поняття, види та наукові засади криміналістичного дослідження документів;
- поняття письма, письмової мови та почерку, ознаки письмової мови і почерку, їх класифікацію та ідентифікаційне значення;
- види підробки документів, ознаки зміни тексту документу та способи їх виявлення;
- правила поводження з предметами та документами, що є речовими доказами;
- метод словесного портрету, загальні вимоги та методика його складання;
- поняття, завдання, значення і види використання спеціальних знань у кримінальному судочинстві;
- поняття, сутність та види судових експертиз, систему судово-експертних закладів України;
- поняття і види зразків для порівняльного дослідження, вимоги до них, правила і тактика отримання зразків;
- поняття криміналістичної тактики, її систему та завдання, взаємозв'язок криміналістичної тактики з криміналістичною технікою і методикою;

- поняття та класифікацію криміналістичних версій, етапи їх побудови та перевірки;
- поняття і сутність планування розслідування, принципи планування розслідування, особливості окремих видів планування розслідування;
- поняття, сутність і види тактичних операцій (комбінацій), їх значення і використання у розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень;
- поняття та сутність тактичного рішення слідчого, умови, що визначають прийняття і реалізацію тактичних рішень;
- поняття, сутність та види слідчих ситуацій, компоненти слідчих ситуацій;
- тактичні особливості проведення окремих слідчих (розшукових) дій;
- поняття, сутність і завдання криміналістичної методики, принципи та джерела криміналістичної методики;
- структуру видової методики розслідування кримінальних правопорушень;
- поняття, сутність та елементи криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень;
- поняття, принципи та форми взаємодії слідчих і оперативних підрозділів;
- особливості розслідування окремих видів кримінальних правопорушень;
- поняття, завдання, значення і види використання спеціальних знань у кримінальному провадженні;
- положення діючого законодавства про судово-медичну експертизу;
- сучасні наукові дані і можливості судово-медичної експертизи та методи дослідження основних її об'єктів;
- окремі теорії судової експертизи, методику проведення експертиз;
- поняття, сутність та види судових експертиз, систему судово-експертних закладів України;
- законодавчі, організаційні та процесуальні вимоги до судово-психіатричної експертної служби;
- порядок призначення та проведення судово-психіатричної експертизи в кримінальному та цивільному процесах;
- можливості та межі компетентності судово-психіатричної експертизи, її види та об'єкти;
- підстави для призначення судово-психіатричної експертизи;
- критерії осудності, неосудності.

вміти:

- аналізувати і оцінювати первинну інформацію, яка містить ознаки кримінального правопорушення;
- використовувати техніко-криміналістичні засоби для виявлення, фіксації та вилучення слідів, інших речових доказів, фіксації ходу та результатів слідчих (розшукових) дій;
- кваліфіковано готувати і призначати різні види криміналістичних та інших експертиз;
- використовувати при розслідуванні кримінальних правопорушень дані криміналістичних обліків;
- формулювати версії і визначати напрямки розслідування кримінальних правопорушень, планувати проведення слідчих (розшукових) дій;
- тактично кваліфіковано проводити слідчі (розшукові) дії;
- ефективно взаємодіяти з правоохоронними органами при розслідуванні кримінальних правопорушень;
- оцінювати слідчі ситуації та приймати оптимальні тактичні рішення при розслідуванні окремих видів кримінальних правопорушень;

- приймати рішення, спрямовані на попередження кримінальних правопорушень за матеріалами розслідування конкретного кримінального провадження;
- діяти з метою досягнення завдань кримінального провадження за умов воєнного стану та подолання збройної агресії російської федерації;
- визначати підстави для призначення судово-психіатричної та судово-медичної експертизи;
- збирати медичну та додаткову інформацію і документацію для призначення судово-психіатричної експертизи;
- вчасно забезпечити необхідними даними і додатковими матеріалами на підекспертну особу;
- складати постанову про призначення судово-медичної та судово-психіатричної експертизи, формулювати питання до експертів в залежності від об'єкту та виду експертизи;
- залучати спеціаліста в якості судово-медичного експерта для проведення судово-медичної експертизи;
- об'єктивно оцінювати висновки судово-медичної експертизи і правильно використовувати отримані данні в розкритті, розслідуванні і попередженні злочинів проти особи;
- професійно та грамотно трактувати висновки судово-психіатричної експертизи.

2. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	денна форма здобуття вищої освіти	заочна форма здобуття вищої освіти
Кількість кредитів ECTS – 6	Рік підготовки	
	3-й	3-й – 4-й
	Семестр	
	5-й, 6-й	5-й, 6-й, 7-й
Загальна кількість годин - 180	Лекції	
	10 год.	6 год.
	Семінарські заняття	
	40 год.	4 год.
	Практичні заняття	
	46 год.	16 год.
	Самостійна робота	
	84 год.	154 год.
Вид контролю		
залік, екзамен	залік, екзамен	

3. ТЕМАТИЧНІ ПЛАНИ ДЕННА ФОРМА ЗДОБУТТЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Назви змістових модулів і тем	денна форма				
	усього	у тому числі			
		л	с/з	п/з	с/р
1	2	3	4	5	6
5-й семестр					
Тема 1. Загальні положення науки криміналістики	6	2	2		2
Тема 2. Методологічні засади криміналістики	4		2		2
Тема 3. Криміналістична ідентифікація і діагностика	6	2	2		2
Тема 4. Загальні положення криміналістичної техніки	6		2		4
Тема 5. Криміналістична фотографія і відеозйомка	6			4	2
Тема 6. Криміналістичне дослідження слідів (трасологія, дактилоскопія)	10	2		4	4
Тема 7. Криміналістичне дослідження матеріалів, речовин та виробів	8			4	4
Тема 8. Криміналістичне дослідження зброї, боєприпасів, вибухових речовин і пристроїв та слідів їх застосування (зброезнавство)	8			4	4
Тема 9. Криміналістичне дослідження документів (документознавство)	8			4	4
Тема 10. Ідентифікація особи за ознаками зовнішності (габітоскопія)	8			4	4
Тема 11. Криміналістичне дослідження звукових слідів (фоноскопія)	6			4	2
Тема 12. Криміналістичне дослідження слідів запаху (одорологія)	8			4	4
Тема 13. Інформаційно-довідкове забезпечення розслідування кримінальних правопорушень (кримінальна реєстрація)	6		2		4
УСЬОГО ЗА СЕМЕСТР	90	6	10	32	42
ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ - ЗАЛІК					
6-й семестр					
Тема 14. Загальні положення криміналістичної тактики	6	2	2		2
Тема 15. Криміналістична версія. Організація та планування розслідування	6		2		2
Тема 16. Тактика огляду	10			2	4
Тема 17. Тактика обшуку	8			2	4
Тема 18. Тактика допиту	6			2	4
Тема 19. Тактика пред'явлення для впізнання	6			2	2
Тема 20. Тактика слідчого експерименту	8			2	2
Тема 21. Тактика використання спеціальних знань під час досудового розслідування.	6		2		4
Тема 22. Основи судово-медичної експертизи.			8		4

Тема 23. Основи судово-психіатричної експертизи.			8		4
Тема 24. Загальні положення криміналістичної методики	8	2	2		2
Тема 25. Розслідування кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи	6		2		2
Тема 26. Розслідування кримінальних правопорушень проти власності	6		2		2
Тема 27. Розслідування кримінальних правопорушень проти статевої свободи і статевої недоторканості особи	6		2		2
Тема 28. Методика розслідувань воєнних злочинів.	8		2	2	2
УСЬОГО ЗА СЕМЕСТР	90	4	30	14	42
ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ - ЕКЗАМЕН					
УСЬОГО ГОДИН З ДИСЦИПЛІНИ	180	10	40	46	84

ЗАОЧНА ФОРМА ЗДОБУТТЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Назви змістових модулів і тем	усього	у тому числі			
		л	с/з	п/з	с/р.
		7	8	9	10
1	7	8	9	10	11
Тема 1. Загальні положення науки криміналістики	6	2			4
Тема 2. Методологічні засади криміналістики	8				8
Тема 3 .Криміналістична ідентифікація і діагностика	6	2			4
Тема 4. Загальні положення криміналістичної техніки	6				6
Тема 5. Криміналістична фотографія і відеозйомка	8				8
Тема 6. Криміналістичне дослідження слідів (трасологія, дактилоскопія)	8			2	6
Тема 7. Криміналістичне дослідження матеріалів, речовин та виробів	8				8
Тема 8. Криміналістичне дослідження зброї, боєприпасів, вибухових речовин і пристроїв та слідів їх застосування (зброєзнавство)	6				6
Тема 9. Криміналістичне дослідження документів (документознавство)	6				6
Тема 10. Ідентифікація особи за ознаками зовнішності (габітоскопія)	8			2	6
Тема 11. Криміналістичне дослідження звукових слідів (фоноскопія)	6				6
Тема 12. Криміналістичне дослідження слідів запаху (одорологія)	6				6
Тема 13. Інформаційно-довідкове забезпечення розслідування кримінальних правопорушень (кримінальна реєстрація)	6				6

Тема 14 .Загальні положення криміналістичної тактики	8	2			6
Тема 15. Криміналістична версія. Організація та планування розслідування	6		2		4
Тема 16. Тактика огляду	6			2	4
Тема 17. Тактика обшуку	6			2	4
Тема 18. Тактика допиту	6			2	4
Тема 19. Тактика пред'явлення для впізнання	6			2	4
Тема 20. Тактика слідчого експерименту	6			2	4
Тема 21. Тактика використання спеціальних знань під час досудового розслідування.	6		2		4
Тема 22. Основи судово-медичної експертизи.	6				6
Тема 23. Основи судово-психіатричної експертизи.	6				6
Тема 24. Загальні положення криміналістичної методики	6				6
Тема 25. Розслідування кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи	6				6
Тема 26. Розслідування кримінальних правопорушень проти власності	6				6
Тема 27. Розслідування кримінальних правопорушень проти статевої свободи і статевої недоторканості особи	6				6
Тема 28. Методика розслідувань воєнних злочинів.	6			2	4
УСЬОГО ГОДИН З ДИСЦИПЛІНИ	180	6	4	16	154
Підсумковий контроль: 6-й семестр – залік 7-й семестр - екзамен					

4. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Загальні положення науки криміналістики

*лекційне заняття – 2 години
денна та заочна форми здобуття вищої освіти*

Навчальні питання до лекційного заняття:

1. Сучасні уявлення про предмет криміналістики.
2. Функції та завдання криміналістики.
3. Система криміналістики.

*семінарське заняття – 2 години
денна форма здобуття вищої освіти
для самостійного опрацювання
заочна форми здобуття вищої освіти*

Навчальні питання до семінарського заняття:

1. Предмет криміналістики. Розвиток наукових уявлень про предмет криміналістики.
2. Принципи криміналістики, закони розвитку науки криміналістики.
3. Загальні та окремі завдання криміналістики. Завдання криміналістики на сучасному етапі розвитку суспільства і формування правової держави.
4. Система криміналістики. Загальна теорія, окремі криміналістичні теорії і вчення.

Тема 2. Методологічні засади криміналістики

*семінарське заняття – 2 години
денна форма здобуття вищої освіти
для самостійного опрацювання
заочна форми здобуття вищої освіти*

Навчальні питання до семінарського заняття:

1. Поняття та зміст методології криміналістики
2. Функції методології.
3. Класифікація методів криміналістики та їх види.

Тема 3. Криміналістична ідентифікація і діагностика

*лекційне заняття – 2 години
денна та заочна форми здобуття вищої освіти*

Навчальні питання до лекційного заняття:

1. Теорія криміналістичної ідентифікації.
2. Види, об'єкти, форми та суб'єкти криміналістичної ідентифікації.
3. Стадії криміналістичної ідентифікації.
4. Встановлення групової належності.
5. Криміналістична діагностика.

*семінарське заняття – 2 години
денна форма здобуття вищої освіти
для самостійного опрацювання
заочна форми здобуття вищої освіти*

Навчальні питання до семінарського заняття:

1. Поняття і наукові засади криміналістичної ідентифікації, її значення у слідчій, експертній і судовій діяльності.
2. Види та форми криміналістичної ідентифікації. Ідентифікаційні ознаки і властивості, їх класифікація.
3. Ототожнення і встановлення групової належності. Об'єкти і суб'єкти криміналістичної ідентифікації.
4. Процес криміналістичної ідентифікації. Методика ідентифікаційних досліджень.
5. Поняття і сутність криміналістичної діагностики. Наукові засади криміналістичної діагностики.

Тема 4. Загальні положення криміналістичної техніки

*семінарське заняття – 2 години
денна форма здобуття вищої освіти
для самостійного опрацювання
заочна форми здобуття вищої освіти*

Навчальні питання до семінарського заняття:

1. Поняття, завдання та система криміналістичної техніки.
2. Засоби криміналістичної техніки.
3. Методи криміналістичної техніки.
4. Суб'єкти, правові підстави застосування криміналістичної техніки.
5. Принципи застосування криміналістичної техніки.

Тема 5. Криміналістична фотографія і відеозйомка

*практичне заняття – 4 години
денна форма здобуття вищої освіти
для самостійного опрацювання
заочна форми здобуття вищої освіти*

Навчальні питання до практичного заняття

1. Криміналістична фотографія: поняття, завдання, види, методи, і прийоми. Суб'єкти криміналістичної фотографії.
2. Особливості застосування відеозапису: види, способи і засоби його здійснення при проведенні слідчих (розшукових) дій.
3. Судово-оперативна (фіксує) фотографія. Особливості фотографування окремих об'єктів: місця події, трупа, речових доказів, живих осіб.
4. Судово-дослідницька (експертна) фотографія: поняття, завдання, методи.

Тема 6. Криміналістичне дослідження слідів (трасологія, дактилоскопія)

*лекційне заняття – 2 години
денна форма здобуття вищої освіти
для самостійного опрацювання
заочна форми здобуття вищої освіти*

Навчальні питання до лекційного заняття:

1. Загальні положення трасології.
2. Поняття сліду в трасології. Механізм слідоутворення. Класифікація слідів.
3. Сліди пальців рук.
4. Сліди ніг і взуття.
5. Сліди транспортних засобів.
6. Сліди знарядь злочину та інструментів.

*практичне заняття – 4 години
денна форма здобуття вищої освіти
практичне заняття – 2 години
заочна форма здобуття вищої освіти*

Навчальні питання до практичного заняття:

1. Опитування з навчальних питань:
 - 1.1. Предмет, система і завдання слідознавства. Наукові засади трасології.
 - 1.2. Механізм утворення слідів і їх класифікація.
 - 1.3. Загальні правила виявлення, огляду, фіксації і вилучення слідів. Засоби та методи виявлення та вилучення слідів.
 - 1.4. Види та характеристика слідів: людини (рук, ніг, тіла, зубів, виділень, взуття, одягу, рукавичок), транспортних засобів, знарядь злочину і інструментів, матеріалів, речовин і виробів. Предмети як сліди злочину. Особливості виявлення і вилучення вказаних категорій слідів.
 - 1.5. Трасологічна експертиза слідів і об'єктів, підготовка матеріалів для її призначення. Поняття, зміст і завдання криміналістичної техніки.
2. Вирішення ситуаційних завдань.
3. Вирішення тестових завдань.

Завдання 1. Дактилоскопіювання, визначення типів пальцевих візерунків, їх схематична зарисовка. Розмітка деталей папілярних візерунків на збільшеному фотознімку відбитка нігтьової фаланги пальця руки.

При проведенні огляду місця події було виявлено слід папілярного візерунка.

ЗАВДАННЯ:

1. *Визначити типи папілярних візерунків та схематично замалювати у робочому зошиті.*

2. *Скласти фрагмент протоколу огляду місця події з описом сліду.*

Завдання 2. За результатами огляду місця події було виявлено два сліди папілярних візерунків. Виникла необхідність призначити дактилоскопічну

експертизу.

ЗАВДАННЯ:

1. Які об'єкти слід направити експерту для проведення дактилоскопічного дослідження?
2. Сформулювати питання експерту.
3. Скласти клопотання (постанову) про призначення дактилоскопічної експертизи.

Завдання 3. За результатами огляду місця події було виявлено доріжку слідів ніг.

ЗАВДАННЯ:

1. Вивчити доріжку слідів, схематично замалювати та оформити її як фрагмент описової частини протоколу огляду місця події.
2. Виділити в доріжці два сліди, у яких чітко відобразилися ознаки взуття, зробити необхідні виміри і зробити схематичні замальовки слідів, сфотографувати один із цих слідів.
3. З одного сліду взуття виготовити гіпсовий зліпок.

Завдання 4. Огляд знарядь злочину та інструментів, залишених ними слідів. Виготовлення зліпків із слідів знарядь злочину.

При огляді місця події був виявлена сокира. На входних дверях – сліди рубання та віджиму.

ЗАВДАННЯ:

1. Оглянути знаряддя злочину, інструменти, сліди.
2. Виготовити зліпок зі сліду знаряддя злочину.
3. Скласти фрагмент протоколу огляду місця події з описом слідів.

Завдання 5. Визначення засобів та методів роботи зі слідами.

ЗАВДАННЯ:

1. При огляді місця події слідчий виявив сліди пальців рук на плящі. Які засоби фіксації необхідно застосувати?
2. Яким засобом можна скопіювати сліди пальців рук, виявлений на поверхні темної полірованої шафи?
3. На шматку вершкового масла виявлені сліди зубів людини. Як необхідно їх зафіксувати та вилучити?
4. На проїжджій частині мокрої лісової ґрунтової дороги на повороті є чіткі сліди передніх і задніх коліс колії автомобіля. Малюнок протектора підвищеної прохідності. У колії камінчики, переламані гілки, прим'ята висока трава. Місцями сліди проходять по калюжах. По краях колії краплі рідини і бризки води. Які ознаки в слідах можуть свідчити про напрямок руху транспортного засобу?
5. Наїзд на пішохода було здійснено невстановленим транспортним засобом. Після ДТП машина зупинилася, потім розвернулася у зворотному напрямку і зникла. Сліди стоянки чіткі. Слідчий вилучив одяг потерпілого, на якому є малюнок протектора. Які криміналістичне значення мають зазначені сліди?
6. У ході розслідування кримінального правопорушення слідчий вилучив із місця події знаряддя вчинення кримінального правопорушення – сокиру та частину зламаної за її допомогою перепони – дверної рамки складського приміщення. З метою проведення ідентифікаційних досліджень він направив їх до експертної установи, упакувавши в одну картонну коробку. Чи правильно упакував слідчий об'єкти? Якщо ні, то чому?
7. При огляді місця події виявлено доріжку слідів взутих ніг людини. Які заміри доріжки мають бути зафіксовані в протоколі огляду?
8. Під час вчинення крадіжки злочинець спочатку пройшов по підлозі, що була

забруднена розпиленою побілкою, а потім пройшов по чистій підлозі, що була забарвлена коричневою фарбою, залишивши поодинокі сліди ніг, взутих у чоботи. Які види слідів утворилися в даному випадку?

Тема 7. Криміналістичне дослідження матеріалів, речовин та виробів

*практичне заняття – 4 години
денна форма здобуття вищої освіти
для самостійного опрацювання
заочна форма здобуття вищої освіти*

Навчальні питання до практичного заняття:

1. Опитування з навчальних питань:
 - 1.1. Теоретичні положення криміналістичного дослідження матеріалів, речовин та виробів.
 - 1.2. Поняття мікрооб'єктів та основні правила роботи з ними.
 - 1.3. Можливості криміналістичного дослідження деяких матеріалів, речовин та виробів (наркотичні засоби, лакофарбові матеріали, паливно-мастильні матеріали, об'єкти біологічного походження) та використання результатів дослідження в процесі розслідування кримінальних правопорушень.
2. Відпрацювання ситуаційних задач відповідно до плану проведення практичного заняття.
3. Вирішення тестових завдань.

Ситуація 1

Під час огляду місця події за фактом вбивства гр-на Ф. було, зокрема, виявлено та вилучено волокна. За підозрою у вчиненому кримінальному правопорушенні затримано гр-на Н., у квартирі якого був проведений обшук.

Завдання: Які об'єкти повинні бути вилучені під час обшуку в квартирі гр-на Н. для встановлення джерела походження волокон? Яка експертиза має бути призначена і які об'єкти слід на неї направити? Сформулюйте питання експерту, що виносяться на експертизу.

Ситуація 2

У нічний час на подвір'ї одного із будинків відбувся вибух автомобіля, крім автомобіля і будівлі ніхто не постраждав.

Завдання: Які об'єкти повинні бути вилучені під час огляду для встановлення причин вибуху? Яка експертиза має бути призначена і які об'єкти слід на неї направити? Сформулюйте питання експерту, що виносяться на експертизу.

Ситуація 3

У Новій Калузії Великоолександрівської громади зранку стався «приліт» на територію навчального закладу – школи. В результаті сталося значне руйнування 2-х поверхово будівлі школи. На спортмайданчику утворилася вирва глибиною два та діаметром десять метрів. Постраждалих немає. За словами свідків – було чуто гуркіт – можливо ракети РСЗВ.

Завдання: Сліди яких видів (предмети або предмети носії) можуть бути виявлені як такі, що є частинами боєприпасу? Які види експертиз можуть бути призначені в даному випадку, які завдання можливо вирішити при проведенні цих експертиз? Яких правил безпеки потрібно дотримуватись при проведенні пошуку вказаних об'єктів?

Тема 8. Криміналістичне дослідження зброї, боєприпасів, вибухових речовин і пристроїв та слідів їх застосування (зброєзнавство)

*практичне заняття – 4 години
денна форма здобуття вищої освіти
для самостійного опрацювання
заочна форма здобуття вищої освіти*

Навчальні питання до практичного заняття:

1. Опитування з навчальних питань:
 - 1.1. Поняття судової балістики, її наукові засади. Види та характеристика об'єктів балістичного дослідження: зброї, боєприпасів, слідів пострілу.
 - 1.2. Засоби та методи виявлення, огляду, фіксації і вилучення зброї та слідів її застосування. Встановлення обставин використання зброї: способу виготовлення, напрямку, місця та дистанції пострілу.
 - 1.3. Судово-балістична експертиза: питання, які вирішує, підготовка матеріалів для її призначення.
 - 1.4. Алгоритм виявлення, огляду та фіксації слідів на місці встановлення (спрацювання) інженерних бойових припасів (протитанкових, протипіхотних мін), саморобних вибухових пристроїв, виготовлених та встановлених в терористичних цілях.
 - 1.5. Холодна зброя. Поняття, класифікація. Питання, що вирішуються експертизою холодної зброї.
2. Відпрацювання ситуаційних задач відповідно до плану проведення практичного заняття.
3. Вирішення тестових завдань.

Ситуація 1

На місці події слідчий виявив стріляну гільзу.

Завдання: Від яких частин зброї можуть залишитися сліди на поверхні гільзи? Як встановити вид і систему зброї, з якої відстріляна дана гільза?

Ситуація 2

У ході обшуку у квартирі в підозрюваного у вбивстві гр. К. слідчий вилучив пістолет системи «ТТ».

Завдання: Які ще об'єкти необхідно вилучити під час обшуку для наступного призначення судово-балістичної експертизи?

Ситуація 3

У провадженні слідчого військової прокуратури знаходиться кримінальне провадження про поранення на посту солдата строкової служби гр. П. На допиті П. показав, що був поранений під час нападу на пост невідомим нападником, який стріляв у нього з північної сторони паркану, яким обнесено військову частину. У гр. П. вогнепальне поранення лівої стопи з напрямком ранового каналу зверху вниз. На місці події в ґрунті виявлено кулевий отвір, із дна якого вилучено кулю, стріляну з автомата АК–74. Кут нахилу кулевого отвору до горизонту 60 градусів. П. на допиті показав, що він стріляв у нападника, а в землю не стріляв.

Завдання: Які слідчі (розшукові) дії має провести слідчий? Яку інформацію для розслідування можна отримати із виявлених слідів?

Тема 9. Криміналістичне дослідження документів (документознавство)

*практичне заняття – 4 години
денна форма здобуття вищої освіти
для самостійного опрацювання
заочна форма здобуття вищої освіти*

Навчальні питання до практичного заняття:

1. Опитування з навчальних питань:
 - 1.1. Поняття, види та наукові засади криміналістичного дослідження документів. Поняття та класифікація документів. Правила поводження з документами.
 - 1.2. Дослідження рукописних документів. Поняття письма та почерку. Ознаки письмової мови і почерку, їх класифікація та ідентифікаційне значення. Неідентифікаційне дослідження рукописів і його цілі.
 - 1.3. Почеркознавча і авторознавча експертизи: поняття, завдання, можливості та підготовка матеріалів для призначення.
 - 1.4. Техніко-криміналістичне дослідження документів: поняття, зміст і види. Види підробки документів.
 - 1.5. Дослідження поліграфічної продукції. Встановлення виду, способу друку та особливостей використаних засобів (друкарських форм) з метою розшуку місця виготовлення досліджуваного матеріалу.
 - 1.6. Техніко-криміналістична експертиза документів: поняття, коло вирішуваних питань, підготовка матеріалів для призначення.
2. Відпрацювання ситуаційних задач відповідно до плану проведення практичного заняття.
3. Вирішення тестових завдань.

Ситуація 1.

Виявлення, фіксація та вилучення документів з ознаками підробки.

Завдання: Вивчити й описати ознаки підробки документів, які візуально спостерігаються. Зробити огляд документа і встановити ознаки, які вказують на внесені в нього зміни. Скласти описову частину протоколу огляду документу. Сформулювати питання, що варто поставити на вирішення експертизи.

Ситуація 2.

Складання фрагменту протоколу огляду і формулювання завдання на вирішення техніко-криміналістичної експертизи.

Завдання: Скласти фрагмент протоколу огляду документа, який має ознаки підробки. Скласти фрагмент постанови про призначення техніко-криміналістичної експертизи з діагностичними та ідентифікаційними питаннями.

Ситуація 3.

Дослідження поліграфічної продукції.

Завдання: Описати ознаки підробки поліграфічної продукції, які візуально спостерігаються. Зробити огляд документа і встановити ознаки, які вказують на внесені в нього зміни. Скласти описову частину протоколу огляду поліграфічної продукції. Сформулювати питання, що доцільно поставити на вирішення експертизи.

Тема 10. Ідентифікація особи за ознаками зовнішності (габітоскопія)

практичне заняття – 4 години
денна форма здобуття вищої освіти
практичне заняття – 2 години
заочна форма здобуття вищої освіти

Навчальні питання до практичного заняття:

1. Опитування з навчальних питань:
 - 1.1. Поняття та наукові засади ототожнення особи за ознаками зовнішності, їх ідентифікаційне значення та класифікація.
 - 1.2. Система опису ознак зовнішності. Словесний портрет людини.
 - 1.3. Засоби та методи фіксації зовнішніх ознак людини. Джерела інформації про ознаки зовнішності людини.

1.4. Особливості ідентифікації особи в умовах воєнного стану.

1.5. Судово-портретна експертиза: поняття, питання, що вирішуються, методи проведення, підготовка матеріалів для призначення.

2. Відпрацювання ситуаційних задач відповідно до плану проведення практичного заняття.

3. Вирішення тестових завдань.

Завдання 1.

Виконати опис зовнішності людини за методом «словесного портрету». Здобувачам роздається на кожному парту «Система опису ознак зовнішності (словесний портрет)» відповідно до якої кожен з них у робочому зошиті має описати зовнішність колеги за партою та з опису виділити ознаки, які слід включити в розшукове орієнтування. Кожен здобувач має описати не менш як одну людину і скласти оперативне орієнтування у робочих зошитах.

Завдання 2.

Відпрацювати методику відтворення зовнішності людини за програмою «Фоторобот». Роздається на парту фабула відповідно до якої із застосуванням програмного забезпечення «Фоторобот» складається суб'єктивний портрет за фабулою: «Невідома особа, що вчинила розбійний напад, чоловічої статі, приблизно 18–23-річного віку, має європейський тип обличчя; волосся – русяве, середньої густоти, коротке, пряме, зачесане назад, лобова лінія зростання волосся звивиста; обличчя – широке, прямокутне, повне; чоло – за висотою низьке, широке, за контуром звивисте, за положенням виступаюче; брови – короткі, вузькі, за контуром прямі, за положенням щодо горизонталі розташовані кінцями догори; очі – карі, за розміром середні, овальні, очні щілини розташовані 7 горизонтально; ніс – середньої ширини, кінчик носа закруглений, основа носа піднята; рот – великий, кути рота опущені, верхня губа за висотою низька, червона кайма верхньої губи по ширині середня, нижньої – дуже широка; підборіддя – високе, широке, за формою прямокутне; стосовно вертикалі – скошене; вуха – середньої величини, овальні, мочка мала, трикутна».

Завдання 3.

Відпрацювання алгоритму дій щодо призначення судово-портретної експертизи. Здобувачам демонструється висновок судово-портретної експертизи та зосереджується увага на тому, що основною задачею судово-портретної експертизи є вирішення питання про те, чи зображена на представлених фотознімках одна і та ж сама людина, чи це є різні люди. У додатках до експертизи звертається увага на фотографії, які представляються для експертного дослідження, які мають бути виконані, по можливості, в одному ракурсі, достатнього розміру, чітко та не мають бути виконані з великим перебігом часу.

Завдання: Сформулювати питання, що ставляться на вирішення судово-портретної експертизи. Встановити об'єкти, які будуть направлятися на експертне дослідження. Визначити види зразків для дослідження, їх кількість.

Тема 11. Криміналістичне дослідження звукових слідів (фоноскопія)

*практичне заняття – 4 години
денна форма здобуття вищої освіти
для самостійного опрацювання
заочна форма здобуття вищої освіти*

Навчальні питання до практичного заняття:

1. Опитування з навчальних питань:

- 1.1. Поняття та наукові засади фоноскопії.
- 1.2. Вимоги до порівняльних зразків голосу та мовлення.
- 1.3. Експертиза відео-, звукозапису: поняття, питання, що вирішуються.
2. Відпрацювання ситуаційних задач відповідно до плану проведення практичного заняття.
3. Вирішення тестових завдань.

Ситуація 1.

О 17:25 год. до Голосіївського РУП ГУНП у м. Києві надійшло повідомлення про замінування ТРЦ «Океан Плаза», що розташований за адресою: м. Київ, вул. Антоновича, 176. Першочерговими слідчими (розшуковими) діями встановлено, що телефонний дзвінок здійснено на лінію «102» із телефону, що належить гр. Потапенку. В подальшому, за місцем проживання гр. Потапенка проведено невідкладний обшук та вилучено його мобільний телефон. Під час спілкування з працівниками поліції гр. Потапенко повідомив, що цілий день вживав спиртні напої із друзями – гр. Іваненком та гр. Приліпком, а зі свого телефону на лінію «102» не дзвонив.

Завдання: Чи є необхідність у проведенні фоноскопичної експертизи? Якщо так, то які запитання ставляться експерту?

Ситуація 2.

До Дарницького РУП ГУНП у м. Києві звернувся гр. Солодкий про те, що його знайомий гр. Кваша, вже півроку не повертає гроші у сумі 15 000 доларів США, які взяв для придбання автомобіля марки «Мазда 6» для гр. Солодкого, а також не допоміг із придбанням автомобіля. Для підтвердження, гр. Солодкий надав аудіо записи із зустрічей, та аудіо записи телефонних розмов. Слідчий долучив аудіо записи до матеріалів кримінального провадження.

Завдання: Які дії необхідно вчинити слідчому із вказаними аудіо-записами?

Тема 12. Криміналістичне дослідження слідів запаху (одорологія)

*практичне заняття – 4 години
денна форма здобуття вищої освіти
для самостійного опрацювання
заочна форма здобуття вищої освіти*

Навчальні питання до практичного заняття:

1. Опитування з навчальних питань:
 - 1.1. Поняття і наукові засади криміналістичної одорології. Завдання і можливості використання запахових слідів людини в розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень.
 - 1.2. Засоби та методи консервації запаху людини. Застосування службово-розшукових собак для розшуку і встановлення підозрюваних.
 - 1.3. Одорологічна експертиза: сутність, характеристика ідентифікаційних і діагностичних питань, що вирішуються нею, підготовка матеріалів для призначення.
2. Відпрацювання ситуаційних задач відповідно до плану проведення практичного заняття.
3. Вирішення тестових завдань.

Ситуація 1.

Оглядаючи місце вбивства гр. П., який лежав на підвір'ї власного будинку, слідчий звернув увагу на наявність велосипеда «Тиса», що стояв спертий до воріт. За показаннями свідків, саме на цьому велосипеді приїхав до жертви якийсь молодик. Інспектор-криміналіст запропонував вилучити з нього запахові сліди.

Завдання: Чи правильно діяв спеціаліст? Чи будуть мати якесь значення

вилучені запахові сліди? З яких частин велосипеда слід вилучати запахові сліди? Який порядок вилучення запахових слідів?

Ситуація 2.

Прибувши на місце вчинення крадіжки з ювелірного магазину «Діамант», що розташований по вул. Купала, 74, слідчий запропонував спочатку вилучити запахові сліди з ймовірних місць їх залишення.

Завдання: Де і як можна виявити та вилучити сліди запаху у магазині? Скласти фрагмент протоколу огляду місця події. Скласти постанову про призначення одорологічної експертизи, відобразивши у ній питання, які необхідно винести на вирішення експертизи.

Тема 13. Інформаційно-довідкове забезпечення розслідування кримінальних правопорушень (кримінальна реєстрація)

*семінарське заняття – 2 години
денна форма здобуття вищої освіти
для самостійного опрацювання
заочна форма здобуття вищої освіти*

Навчальні питання до семінарського заняття:

1. Поняття, завдання та види криміналістичної реєстрації.
2. Об'єкти, система, принципи організації і функціонування криміналістичних обліків. Способи реалізації даних обліків у розшуку осіб, предметів, у розкритті кримінальних правопорушень.
3. Допоміжні інформаційні системи, що використовуються правоохоронними органами в розшуковій діяльності.

Тема 14. Загальні положення криміналістичної тактики

*лекційне заняття – 2 години
денна та заочна форми здобуття вищої освіти*

Навчальні питання до лекційного заняття:

1. Предмет, завдання, джерела та засоби криміналістичної тактики.
2. Загальні положення тактики слідчих (розшукових) дій.
3. Тактичний прийом, тактична комбінація, тактична операція.
4. Слідча ситуація. Тактичне рішення і тактичний ризик. Криміналістична рекомендація.

*семінарське заняття – 2 години
денна форма здобуття вищої освіти
для самостійного опрацювання
заочна форма здобуття вищої освіти*

Навчальні питання до семінарського заняття:

1. Поняття криміналістичної тактики, її система та завдання. Правові, психологічні та етичні засади криміналістичної тактики. Співвідношення тактики слідчих (розшукових) дій з процесуальним порядком їх проведення.
2. Поняття тактичних прийомів, їх джерела та класифікація. Тактичний прийом і криміналістична рекомендація.
3. Поняття, сутність і види тактичних операцій (комбінацій), їх значення і використання у розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень.
4. Поняття і сутність тактичного рішення слідчого. Умови, що визначають прийняття і реалізацію тактичних рішень.

Тема 15. Криміналістична версія. Організація та планування розслідування

практичне заняття – 2 години
денна та заочна форми здобуття вищої освіти

Навчальні питання до практичного заняття:

1. Опитування з навчальних питань:

1.1. Поняття, значення та види слідчих версій. Логічна природа версій. Засади і правила побудови та перевірки версій.

1.2. Поняття і сутність планування розслідування. Принципи планування розслідування.

1.3. Особливості різних варіантів планування: окремої слідчої (розшукової) дії, тактичної операції, роботи по кримінальному провадженню в цілому, розслідування багатоепізодних проваджень, по групі проваджень, що знаходяться у переведенні слідчого, при бригадному методі розслідування.

1.4. Техніка планування розслідування. Вимоги до плану розслідування. Допоміжна документація при плануванні.

2. Відпрацювання ситуаційних задач відповідно до плану проведення практичного заняття.

3. Вирішення тестових завдань.

Ситуація 1. Громадянка Дорошенко В.М. о 18 год. 45 хв. повернулася з роботи додому і відчинивши ключем входні двері почула крик сина: «Мамо! Відчини мене скоріше!» коли вона відкрила входні двері, то побачила, що двері ванної кімнати зачинені ззовні на засувку, а син лежить зв'язаний на полу. Син, учень 3-го класу, розповів: «Повертаючись біля 14 год. додому зі школи, я зустрів біля під'їзду нашого будинку двох чоловіків, які запитали мене, де знаходиться квартира 48. Я відповів, що поряд з нами на шостому поверсі. Почувши мою відповідь, вони пішли разом зі мною. Коли ми піднялися на наш поверх, один з них схопив мене і зажав рот рукою, а другий забрав у мене ключ і відчинив двері нашої квартири. Після цього вони зв'язали мене, зав'язали рот моїм шарфом і зачинили у ванній кімнаті. Потім я чув, як вони ходили по квартирі, відчиняли шафу, у якій скриплять двері. Невдовзі один з них вийшов з квартири. Приблизно через 10 хв. він знову повернувся, а другий запитав його, чому він так довго ходив. Той відповів, що зустрів знайому. «Кого?» - «Ти її не знаєш!». Потім вони обидва пішли, зачинивши за собою двері». Під час огляду місця події виявлено, що дверцята більшості сховищ відчинені, засув одного з висувних ящиків зламаний, багато речей валяються на підлозі. На внутрішній бронзовій ручці входних дверей виявлені два відбитки пальців рук, які не належать мешканцям цієї квартири, а на простирадлі, яке лежало на полу, - відбиток взуття з фігурним малюнком з кілець різного діаметру і ліній, що їх поділяють.

У заяві господарів було вказано, що у квартирі відсутні: коштовності дружини (обручка, ланцюжки – золотий і срібний з підвісками, на суму 7850 грн.); долари США в сумі 1500; жіноча норкова шуба; чоловіча шкіряна куртка; три чоловічі костюми; дві валізи, спортивна сумка. Дорошенко С. дав показання, що два чоловіки були приблизно 25-30 років. Той, що схопив його – вищий на зріст, одягнений в шкіряну куртку, без головного убору, спортивні брюки, на ногах кросівки. Другий був одягнений у світлий плащ, на голові спортивна шапкатемного кольору.

Завдання: Проаналізуйте інформацію та висуньте версії. Складіть план розслідування.

Ситуація 2. Під час розслідування кримінального провадження, відкритого за фактом безвісного зникнення громадянина Л., було встановлено, що перед зникненням останній раз його бачили в таксі. Пред'явлення його фотографії всім

водіям таксі цього невеликого міста позитивних результатів не дало.

Завдання: Які версії можуть бути висунуті у зв'язку з цим?

Ситуація 3. В лісосмузі поза населеним пунктом районного значення було знайдено труп громадянки М. Вбита була молодою одинокою жінкою. Віддаленість місця вчинення кримінального правопорушення свідчила про те, що вона могла опинитися там лише зі знайомим їй чоловіком. Сусіди показали, що з чоловіками вона не зустрічалась. Відповідно, якщо у неї був зв'язок з чоловіком, то вона ретельно приховувала його.

Завдання: Сформулюйте версії та перелічіть розшукові дії щодо встановлення її зв'язків.

Ситуація 4. Труп громадянина Р. був виявлений на дивані в житловому приміщенні, що є місцем постійного проживання громадянина Р. В районі ліктьових згинів були глибокі різані рани. Біля трупу знаходилося лезо безпечної бритви та передсмертна записка, що виконана від імені Р. Ліва рука звисала з дивана вниз, торкаючись підлоги. Струмки крові на ній шли від рани тільки вниз по напрямку до підлоги, що свідчило, що після поранення положення лівої руки змінювалося. При судово-медичному дослідженні встановили, що на правій руці пошкоджено нерв, що виключає її рухи нижче ліктьового згину.

Завдання: Які версії можна висунути по даному факту?

Ситуація 5. Під час обшуку в особи, що підозрюється у вчиненні квартирної крадіжки, серед інших речей виявили брюки, що мали невідповідний підозрюваному розмір, в яких була потертість в області лівої кишені з відсутністю аналогічної у правій.

Завдання: Підставою висунення яких версій слугує вказана обставина?

Ситуація 6. У нічний час вбитий дільничний інспектор та викрадена його табельна зброя.

Завдання: Висуньте версії про мотиви вбивства.

Тема 16. Тактика огляду

*практичне заняття – 2 години
денна та заочна форми здобуття вищої освіти*

Навчальні питання до практичного заняття:

1. Опитування з навчальних питань:
 - 1.1. Поняття, сутність та види огляду. Завдання огляду.
 - 1.2. Огляд місця події. Підготовка до огляду. Учасники огляду. Етапи огляду місця події. Тактичні прийоми огляду.
 - 1.3. Використання науково-технічних засобів при огляді. Фіксація результатів огляду. Зміст та форма протоколу огляду місця події. Додатки до протоколу огляду: плани, схеми, фотозйомки, зліпки слідів.
 - 1.4. Організаційно–тактичні аспекти проведення огляду при особливому режимі досудового розслідування.
 - 1.5. Особливості огляду трупа. Участь судового медика в огляді трупа. Значення і використання даних огляду трупа для встановлення особи загиблого та з'ясування інших обставин розслідуваного провадження. Екстугмація трупа.
 - 1.6. Мета і правила огляду речей та документів.
 - 1.7. Питання, що вирішуються при огляді приміщень і ділянок місцевості, що не є місцем події. Особливості огляду тварин і їх трупів.
 - 1.8. Поняття та сутність освідування. Мета і правила освідування.
 - 1.9. Проведення освідування спеціалістом.
2. Відпрацювання ситуаційних задач відповідно до плану проведення

практичного заняття.

3. Вирішення тестових завдань.

Ситуація 1.

Об'єкт, зафіксований на фотознімку обстановки місця пригоди, не відображений в протоколі огляду даного місця.

Завдання: Яке доказове значення факту його фотофіксації? Як дана інформація може бути використана в процесі розслідування?

Ситуація 2.

В ході огляду місць можливого проникнення в приміщення і дій злочинців, слідів (зламу на дверях, рук – на склі вікна тощо), не знайдено.

Завдання: Чи потрібне в протоколі огляду вказувати їх відсутність?

Ситуація 3.

При огляді приміщення його учасники відзначили наявність запаху.

Завдання: Чи можливо його відображення в протоколі огляду? Якщо так, то яким чином?

Ситуація 4.

На місце виявлення трупу з ознаками насильницької смерті прибули вночі. При світлі кишенькових ліхтарів зафіксували місце розташування, позу потерпілого, стан його одягу. Після цього труп відправили в морг, встановили охорону і до світанку покинули місце події.

Завдання: Охарактеризуйте дії слідчого, чи правильно він прийняв рішення? Чи має бути в цьому випадку складений і підписаний протокол огляду? Що собою буде представляти наступний огляд місця події – повторний або додатковий?

Ситуація 5.

На залізничній колії в районі переїзду знаходиться пошкоджений під час зіткнення із залізничним потягом автомобіль з трупами двох людей, що їхали на ньому.

Завдання: Які заходи для фіксації обстановки місця події повинен застосувати слідчий в зв'язку з необхідністю термінового поновлення руху залізничного транспорту?

Ситуація 6.

Прибувши на місце, вказане потерпілою про зґвалтування і оглянувши його, слідчий не виявив ніяких слідів, які свідчать про дану пригоду.

Завдання: Чи потрібно складати протокол огляду в даному випадку?

Ситуація 7.

Звідки доцільно почати огляд місця події – із центру або з периферії – у наведених ситуаціях: а) множинність однотипних слідів у великому по площі помешканні або на місцевості (наприклад чисельні сліди бійки в їдальні); б) наявність слідів у приміщенні магазину, де була вчинена крадіжка, і на підходах до нього – сліди ніг, транспорту, загублені злочинцями речі; в) в умовах утрудненого підходу до місця дислокації основних слідів події (наприклад, вузький коридор, що веде до осередку пожежі); г) при необхідності термінового усунення наслідків події (наприклад, автомобільна аварія на залізничному переїзді).

Ситуація 8.

Після виявлення частин розчленованого трупу слідчим було проведено огляд квартири за місцем проживання загиблого, тому що були дані про вчинення убивства саме там. Проте слідів крові на підлозі і стінах помешкання, а також слідів їхнього маскуванню (заміна шпалер, фарбування підлоги і т.п.) не виявили.

Завдання: Яким чином могло бути розчленування трупа в цих умовах і де варто шукати його сліди?

Ситуація 9.

У процесі огляду місця події, що охоплює значну територію, слідчий залучив понятих до пошуку слідів.

Завдання: Чи можна покласти такі функції на понятих?

Ситуація 10.

У ході огляду виявленого трупа поняті упізнали в ньому свого односельчанина і заявили про це слідчому, який відобразив цей факт у протоколі огляду.

Завдання: Чи правильно вчинив слідчий? Якщо ні, то де і яким чином повинна бути відображена заява понятих?

Тема 17. Тактика обшуку

*практичне заняття – 2 години
денна та заочна форми здобуття вищої освіти*

Навчальні питання до практичного заняття:

1. Опитування з навчальних питань:
 - 1.1. Поняття, сутність та види обшуку.
 - 1.2. Правові та фактичні підстави проведення обшуку.
 - 1.3. Підготовка до обшуку. Технічні засоби пошуку.
 - 1.4. Особливості тактики обшуку в приміщенні і на місцевості.
 - 1.5. Особистий обшук.
 - 1.6. Організаційно-тактичні аспекти проведення обшуку при особливому режимі досудового розслідування.
 - 1.7. Фіксація ходу та результатів обшуку.
 - 1.8. Оцінка та використання результатів обшуку в розслідуванні кримінальних правопорушень.
2. Відпрацювання ситуаційних задач відповідно до плану проведення практичного заняття.
3. Вирішення тестових завдань.

Ситуація 1.

Оперативний працівник повідомив слідчому, що ним отримані дані оперативно-розшукового характеру про те, що безпосередньо перед затриманням підозрюваний передав своїй співмешканці пістолет, за яким до неї повинний зайти його знайомий. Для того, щоб випередити його, необхідно невідкладно провести обшук. Слідчий виніс постанову про провадження обшуку і доручив його проведення працівнику оперативного підрозділу. Пістолет при обшуку був вилучений.

Завдання: Чи обґрунтовані та правомірні дії слідчого? Чи можуть дані, отримані оперативним шляхом, слугувати підставою для проведення обшуку?

Ситуація 2.

У процесі розслідування слідчий встановив, що викрадене може бути заховане в приміщенні діючої церкви, і, на підставі ухвали, винесеної слідчим суддею прибув на обшук. Коли він ознайомив священика з ухвалою, той заявив, що проведення обшуку є неправомірним, оскільки церква відділена від держави. Проте слідчий провів обшук.

Завдання: Чи правильно діяв слідчий у цій ситуації?

Ситуація 3.

Після проведення обшуку на садовій ділянці підозрюваного в слідчого виникло припущення, що шукане може бути заховане на сусідній ділянці, куди є доступ через розсувні дошки в паркані, хазяїн якого помер декілька місяців тому, а його

родичі, які мешкають в іншому районі, не вступили в права спадкування. Слідчий провів обшук на даній ділянці, у результаті чого розшукуване було виявлене.

Завдання: Чи припустиме обстеження другої ділянки при даній ситуації без винесення нової ухвали про дозвіл на обшук?

Ситуація 4.

Перший обшук у квартирі особи, підозрюваної в скупці і перепродажі виробів із дорогоцінних металів, не дав результатів. До участі в другому обшуку слідчий залучив ювеліра, столяра і сантехніка.

Завдання: В якій ролі вони повинні виступати – спеціалістів або технічних помічників слідчого?

Ситуація 5.

Після ознайомлення підозрюваного у розкраданні з ухвалою про проведення у нього обшуку і пропозицією видати майно, набуте злочинним шляхом, він пред'явив слідчому гроші і коштовності, при цьому заявив, що більше у нього нічого немає.

Завдання: Чи зобов'язаний слідчий продовжувати проведення обшуку?

Тема 18. Тактика допиту

*практичне заняття – 2 години
денна та заочна форми здобуття вищої освіти*

Навчальні питання до практичного заняття:

1. Опитування з навчальних питань:
 - 1.1. Поняття, значення та види допиту. Співвідношення допиту та опитування.
 - 1.2. Підготовка до допиту. Визначення предмету допиту. Прийоми встановлення психологічного контакту з допитуваним.
 - 1.3. Тактичні прийоми допиту. Можливості використання під час допиту оперативно-розшукових даних.
 - 1.4. Тактика допиту потерпілих. Виявлення свідків і тактика їх допиту. Тактика допиту раніше судимих осіб. Специфіка допиту підозрюваних у груповому провадженні. Тактика допиту неповнолітніх.
 - 1.5. Тактика допиту постраждалих внаслідок воєнних злочинів.
 - 1.6. Фіксація ходу та результатів допиту. Технічні засоби фіксації.
2. Відпрацювання ситуаційних задач відповідно до плану проведення практичного заняття.
3. Вирішення тестових завдань.

Ситуація 1.

Під час розслідування квартирної крадіжки був допитаний Кравчук В. як підозрюваний. Він повідомив, що нічого не знав про злочин, бо вже місяць перебуває поза містом, у своєї тітки.

Завдання: Які тактичні прийоми доцільно використовувати у процесі допиту підозрюваного?

Ситуація 2.

Лавриненко М. було звалтовано групою юнаків за таких обставин: біля кінотеатру «Познань» до неї підійшли незнайомі хлопці, які попросили, щоб вона покликала їх знайому із сусіднього будинку. Лавриненко погодилася їм допомогти. Біля під'їзду юнаки схопили останню за руки, завели до під'їзду, а потім на горіще будинку, де і звалтували. На допиті потерпіла повідомила, що вона нічого не пам'ятає.

Завдання: Які тактичні прийоми доцільно використовувати під час допиту потерпілої? Складіть план допиту потерпілої.

Ситуація 3.

З цеху склозаводу було викрадено електродвигун. У крадіжці підозрювався монтер Овдійчук Р. Черговий Гавриленко Ю., який був на вахті в цей день, повідомив, що Овдійчук Р. не виходив з території заводу. Під час огляду місця події слідчий виявив, що вікно цеху, яке виходить на вул. Семенівську, має розбите скло. На підлозі біля вікна виявлено сліди ніг (розмір відбитків збігається з розміром взуття Овдійчука Р.). У ході подальшого розслідування з'ясовано, що Овдійчук Р. раніше працював на заводі «Поршень» і був у товариських стосунках з монтером Єрьоміним П. і механіком Старицьким Ю. Черговий заводу «Поршень» повідомив, що в день крадіжки під час обідньої перерви Овдійчук Р. приходив на територію заводу (перепустка виписана о 13 год. 35 хв.) з якимось пакунком.

Завдання: Які тактичні прийоми доцільно використовувати під час допиту підозрюваних? Складіть план допиту підозрюваних.

Ситуація 4.

Працівником оперативного підрозділу встановлений громадянин, якому зі слів інших осіб відомі обставини розслідуваного злочину. Слідчий, розпитавши про те, від кого і що саме йому відомо, відпустив його без оформлення будь-яких процесуальних документів.

Завдання: Чи правильно вчинив слідчий? Чи мають доказове значення показання подібних осіб?

Ситуація 5. Очевидцем вчиненого злочину був чотирирічний хлопчик. Слідчий не став його допитувати, щоб не травмувати психіку дитини та й у зв'язку із сумнівом у спроможності малолітнього правильно сприйняти й оцінити побачене (вчинене згвалтування), а, отже неможливістю використовувати ці дані як докази.

Завдання: Чи згодні ви з позицією слідчого? Чи є віковий ценз для свідків? Починаючи з якого віку особа може бути допитана як свідок, потерпілий?

Ситуація 6.

Запросивши на допит потенційного підозрюваного в заподіянні тілесних ушкоджень у бійці, що відбулася на дискотеці, слідчий не пояснивши причини виклику, став розпитувати його про спосіб життя, знайомих, їхніх заняттях і розвагах в останні дні. Допитуваний заявив, що перед тим, як відповідати на подібні запитання, він хотів би дізнатися, у зв'язку з чим викликаний у поліцію. На це слідчий сказав, що після відповіді на поставлені запитання він роз'яснить причину виклику.

Завдання: Чи правомірні дії слідчого? Чи припустимо, виходячи з тактичних міркувань, не вказувати дійсну причину запрошення на допит? Чим тоді можна пояснити причину виклику?

Ситуація 7.

Для перевірки алібі, заявленого підозрюваним, слідчий доручив працівниками поліції (незважаючи на нічний час – була 2 година ночі) доставити до нього двох зазначених підозрюваним громадян і відразу ж допитав їх.

Завдання: Чи мав слідчий право на проведення допиту свідків у нічний час?

Тема 19. Тактика пред'явлення для впізнання

*практичне заняття – 2 години
денна та заочна форми здобуття вищої освіти*

Навчальні питання до практичного заняття:

1. Опитування з навчальних питань:

1.1. Поняття, сутність і види пред'явлення для впізнання.

1.2. Підготовка до пред'явлення для впізнання. Пред'явлення для впізнання осіб, предметів, трупів, тварин, ділянок місцевості. Особливості пред'явлення для

впізнання за функціональними ознаками. Проведення впізнання за фотознімками, кіно і відеострічками.

1.3. Особливості організації та проведення пред'явлення для впізнання в умовах воєнного стану.

1.4. Фіксація ходу і результатів пред'явлення для впізнання. Оцінка і використання даних пред'явлення для впізнання у розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень.

2. Відпрацювання ситуаційних задач відповідно до плану проведення практичного заняття.

3. Вирішення тестових завдань.

Ситуація 1.

13 травня до слідчого управління надійшли матеріали кримінального провадження за фактом збуту наркотичних засобів громадянином Максимовим В., який 1 травня продав громадянину Гавриленку п'ять грамів наркотичної речовини. Допитана як свідок, сусідка Максимова В. громадянка Ткачук, повідомила, що до нього в квартиру часто приходили молоді люди. У гр. Гавриленка вона впізнала одного з відвідувачів.

Завдання: Виконайте підготовчі дії для проведення пред'явлення особи для впізнання. Проведіть пред'явлення особи для впізнання з дотриманням процесуального порядку і тактичних прийомів даної слідчої (розшукової) дії. Складіть протокол пред'явлення особи для впізнання.

Ситуація 2.

14 січня за підозрою у вчиненні низки крадіжок, грабежів і розбійних нападів в м. Суми були затримані гр. П. і гр. В. Під час проведення обшуку за місцем їх проживання та в гаражі були виявлені наступні речі: дві ікони, імовірно ХІХ століття; жіночі золоті прикраси у кількості 10 штук; вісім килимів; 10 автопокришок до легкових автомашин; кілька чоловічих і жіночих гаманців та інше майно. Слідчий, який проводив розслідування припустив, що деякі з виявлених речей викрадено підозрюваними у гр. Т. і Г. Для уточнення своїх припущень він вирішив провести впізнання.

Завдання: Виконайте підготовчі дії для проведення пред'явлення особи для впізнання (розподіліть ролі в групі). Проведіть пред'явлення особи для впізнання з дотриманням процесуального порядку і тактичних прийомів даної слідчої (розшукової) дії. 3. Складіть протокол пред'явлення особи для впізнання.

Тема 20. Тактика слідчого експерименту

*практичне заняття – 2 години
денна та заочна форми здобуття вищої освіти*

Навчальні питання до практичного заняття:

1. Опитування з навчальних питань:

1.1. Поняття, сутність слідчого експерименту, його мета та види. Учасники слідчого експерименту.

1.2. Підготовка до проведення слідчого експерименту. Особливості інструктажу учасників експерименту. Умови та прийоми проведення слідчого експерименту.

1.3. Фіксація умов, ходу та результатів слідчого експерименту. Технічні засоби фіксації. Оцінка і використання отриманих результатів у розслідуванні.

2. Відпрацювання ситуаційних задач відповідно до плану проведення практичного заняття.

3. Вирішення тестових завдань.

Ситуація 1.

У процесі досудового розслідування кримінального правопорушення, передбаченого ч. 5 ст. 185 КК України, у слідчого виникла необхідність у проведенні слідчого експерименту у житлі потерпілого. Потерпілий надав письмову згоду у вигляді заяви. Слідчий підготував постанову та провів слідчий експеримент за участю підозрюваного, його захисника, потерпілого та двох свідків із застосуванням відеозапису. Захисник оскаржив прокурору результати слідчого експерименту.

Завдання: Дайте правову оцінку ситуації. Які процесуальні порушення допущені? Наведіть основні організаційно-тактичні заходи такого слідчого експерименту.

Ситуація 2.

У слідчого виникла необхідність у проведенні слідчого експерименту за місцем проживання потерпілого. Отримавши ухвалу слідчого судді, слідчий разом із підозрюваним та його захисником слідував до житла потерпілого, однак там нікого не виявилось вдома. Через два дні слідчий знову разом із підозрюваним та його захисником прибув для проведення слідчого експерименту, двері йому відчинила неповнолітня дочка потерпілого. Слідчий залучив представника ОСББ та з 21.00 год. до 22.30 год. провів слідчий. Захисник оскаржив прокурору результати слідчого експерименту.

Завдання: Дайте правову оцінку ситуації. Чи правомірно слідчий прийняв вказані процесуальні рішення? Які процесуальні порушення допущені слідчим? Чи будуть мати результати такого слідчого експерименту доказове значення?

Ситуація 3.

Слідчим Дніпровського відділу поліції розслідується кримінальне провадження щодо вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч.2 ст. 276 КК України (порушення правил безпеки руху). Досудовим розслідуванням встановлено, що порушення правил безпеки руху на слизькій підмерзлій дорозі, у сутінках призвело до зіткнення двох автомобілів і загибелі одного пасажера. Слідчий, з метою перевірки і уточнення відомостей, які мають значення для встановлення обставин кримінального правопорушення, вирішив провести слідчий експеримент за участю тих же автомобілів, які було відновлено. Він дочекався, коли проїжджа частина обледеніла та о 5 год. ранку, при відсутності інтенсивного руху, провів слідчий експеримент. Відтворення дій та обставин цієї події знову призвело до зіткнення вже трьох автомобілів, через що дістав легкі тілесні ушкодження понятий (який сидів в одному з них і спостерігав за розвитком подій). Інший понятий звернувся із скаргою до прокурора.

Завдання: Дайте правову оцінку ситуації. Які процесуальні порушення допущені? Наведіть основні організаційно-тактичні заходи такого слідчого експерименту.

Ситуація 4.

У процесі досудового розслідування у кримінальному провадженні щодо згвалтування неповнолітньої, слідчий прийняв процесуальне рішення про проведення слідчого експерименту за участю неповнолітньої потерпілої та підозрюваного. Законний представник неповнолітньої письмово відмовився від проведення слідчого експерименту за участю неповнолітньої, мотивуючи своє рішення посяганням на честь і гідність неповнолітньої, однак клопотав про проведення слідчого експерименту разом із підозрюваним. Слідчий провів слідчий експеримент за участю підозрюваного, його захисника та двох б конвоїрів. Неповнолітня потерпіла оскаржила результати слідчого експерименту прокурору.

Завдання: Дайте правову оцінку ситуації. Які процесуальні порушення допущені слідчим? Наведіть основні організаційно-тактичні заходи такого слідчого експерименту.

Тема 21. Тактика використання спеціальних знань під час досудового розслідування

*семінарське заняття – 2 години
денна та заочна форми здобуття вищої освіти*

Навчальні питання до семінарського заняття:

1. Поняття та форми використання спеціальних пізнань. Поняття та класифікація судових експертиз. Система судово-експертних закладів України.
2. Підготовка до проведення експертизи. Визначення виду, мети і об'єму дослідження. Формулювання експертного завдання. Поняття і види зразків для експертного дослідження, вимоги до них, умови їх отримання (вилучення). Особливості призначення додаткової, повторної, комісійної і комплексної експертиз. Особливості проведення експертизи поза експертним закладом.
3. Оцінка висновку експерта та використання отриманих даних у розкритті, розслідуванні кримінальних правопорушень.
4. Типові криміналістичні експертизи, що проводяться під час розслідування воєнних злочинів як наслідку повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну.

Вирішення тестових завдань.

Ситуація 1.

Виявлений труп невідомої жінки. Заяв, щодо зникнення схожої на потерпілу особи, не надходило. Під час огляду одягу потерпілої, в одній з кишень виявлені чеки оплати побутових товарів.

Завдання: Яким чином, використовуючи спеціальні знання, додатково дослідити обставини події кримінального правопорушення? Рішення сформулюйте письмово.

Ситуація 2.

Виявлений труп невідомої жінки у стані, який значно ускладнює впізнання та ідентифікацію. Судово-медичний експерт встановив наявність вагітності у потерпілої.

Завдання: Яким чином, використовуючи спеціальні знання, додатково дослідити обставини події кримінального правопорушення? Рішення сформулюйте письмово.

Ситуація 3.

17 січня в м. Києві по вул. Гарматній під час обшуку в квартирі громадянина О., що підозрювався у вчиненні розбійних нападів, слідчим був виявлений металевий балон червоного кольору. Довжина балону склала близько 50 см, діаметр 70 см, маса близько 2,5 кг. При візуальному огляді було встановлено, що з балону виходять чотири проводи, скручені по два, довжиною близько 15 см, у полімерній ізоляції. Ізоляція проводів двох кольорів: червоного та блакитного. Оскільки виявлений предмет був подібний до вибухових пристроїв, слідчий призупинив проведення обшуку, видалив з місця його проведення всіх сторонніх.

Завдання: Які повинні бути подальші дії слідчого? Яким чином, використовуючи спеціальні знання, додатково дослідити обставини злочину? Рішення сформулюйте письмово.

Ситуація 4.

Внаслідок ракетного обстрілу м. Києва пошкоджений об'єкт енергетичної інфраструктури у Деснянському районі. Троє людей загинули.

Завдання: Які експертизи необхідно призначити: а) для встановлення причин смерті потерпілих; б) для встановлення розмірів матеріальної шкоди об'єкту енергетичної інфраструктури; в) для встановлення причини руйнування об'єкту енергетичної інфраструктури; г) для встановлення виду та походження засобу ураження об'єкту енергетичної інфраструктури.

Тема 22. Основи судово-медичної експертизи

*семінарське заняття – 8 годин
денна форма здобуття вищої освіти
для самостійного опрацювання
заочна форма здобуття вищої освіти*

Навчальні питання до семінарського заняття:

1. Правові, процесуальні та організаційні основи судово-медичної експертизи.
2. Права та обов'язки експерта. Порядок залучення спеціаліста.
3. Об'єкти та види судово-медичної експертизи.
4. Визначення поняття смерті, етапи вмирання.
5. Співвідношення компетенції і можливостей слідчого, спеціаліста і експерта у використанні спеціальних знань при дослідженні слідів та речових доказів.
6. Огляд трупа на місці його виявлення. Загальні положення судово-медичної експертизи трупа.
7. Ранні трупні зміни та їх судово-медичне значення.
8. Пізні трупні зміни та їх значення в експертній практиці.
9. Ексгумація трупа, підстави та порядок її проведення.
10. Загальні положення щодо призначення та проведення судово-медичних експертиз живих осіб.
11. Специфіка процесу проведення судово-медичної експертизи в умовах воєнного стану.

Тема 23. Основи судово-психіатричної експертизи

*семінарське заняття – 8 годин
денна форма здобуття вищої освіти
для самостійного опрацювання
заочна форма здобуття вищої освіти*

Навчальні питання до семінарського заняття:

1. Організаційно-процесуальні основи судово-психіатричної експертизи в Україні.
2. Права і обов'язки судового психіатра-експерта.
3. Порядок призначення та проведення судово-психіатричної експертизи.
4. Матеріали, які необхідні для проведення судово-психіатричної експертизи.
5. Види судово-психіатричних експертиз.
6. Оцінка висновків судово-психіатричної експертизи органами слідства та суду.
7. Примусові заходи медичного характеру.
8. Перебіг та класифікація психічних розладів та захворювань, причини їх виникнення.
9. Причини виникнення, основні симптоми та судово-психіатрична оцінка хронічних психічних захворювань
10. Судово-психіатрична оцінка виключних (виняткових) станів.
11. Судово-психіатрична оцінка вродженого (олігофренії) та придбаного (старечого) недоумства.

12. Поняття, форми і способи симуляції.
13. Основні симптоми та профілактика посттравматичного стресового розладу.
14. Співвідношення компетенції і можливостей слідчого, спеціаліста і експерта у використанні спеціальних психіатричних знань.

Тема 24. Загальні положення криміналістичної методики

*лекційне заняття – 2 години
денна форма здобуття вищої освіти
для самостійного опрацювання
заочна форма здобуття вищої освіти*

Навчальні питання до лекційного заняття:

1. Поняття, сутність та сучасні тенденції розвитку криміналістичної методики.
2. Класифікація та структура окремих методик розслідування кримінальних правопорушень.
3. Криміналістична характеристика кримінальних правопорушень.

*семінарське заняття – 2 години
денна форма здобуття вищої освіти
для самостійного опрацювання
заочна форма здобуття вищої освіти*

Навчальні питання до семінарського заняття:

1. Поняття, завдання та значення криміналістичної методики.
2. Загальні положення і наукові засади криміналістичної методики. Структура криміналістичної методики як розділу криміналістики.
3. Структура та види окремих методик розслідування кримінальних правопорушень.
4. Поняття, сутність та види слідчих ситуацій. Компоненти слідчої ситуації. Фактори, що обумовлюють формування та розвиток слідчих ситуацій.
5. Поняття, зміст та елементи криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень. Співвідношення криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень з кримінально-правовою та кримінологічною характеристиками.

Тема 25. Розслідування кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи

*семінарське заняття – 2 години
денна форма здобуття вищої освіти
для самостійного опрацювання
заочна форма здобуття вищої освіти*

Навчальні питання до семінарського заняття:

1. Криміналістична характеристика вбивств.
2. Початковий етап розслідування вбивств
3. Проведення окремих слідчих (розшукових) дій під час розслідування вбивств.
4. Криміналістична характеристика заподіяння тілесних ушкоджень
5. Початковий етап розслідування заподіяння тілесних ушкоджень
6. Проведення окремих слідчих (розшукових) дій під час розслідування заподіяння тілесних ушкоджень.

Тема 26. Розслідування кримінальних правопорушень проти власності

*семінарське заняття – 2 години
денна форма здобуття вищої освіти
для самостійного опрацювання
заочна форма здобуття вищої освіти*

Навчальні питання до семінарського заняття:

1. Криміналістична характеристика крадіжок.
2. Криміналістична характеристика грабежів та розбоїв.
3. Криміналістична характеристика вимагання та шахрайства.

Тема 27. Розслідування кримінальних правопорушень проти статевої свободи і статевої недоторканості особи

*семінарське заняття – 2 години
денна форма здобуття вищої освіти
для самостійного опрацювання
заочна форма здобуття вищої освіти*

Навчальні питання до семінарського заняття:

1. Загальні питання кваліфікації злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості особи.
2. Кваліфікація злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості особи, пов'язаних із застосуванням насильства.
3. Кваліфікація злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості особи, не пов'язаних із застосуванням насильства.

Вирішення тестових завдань.

Ситуаційне завдання 1.

В УНП звернувся громадянин Горянок із заявою про те, що його доньку, студентку університету, було зґвалтовано в кімнаті гуртожитку студентом Анісімовим.

Завдання: Яке рішення слід прийняти у зв'язку з цією заявою?

Ситуаційне завдання 2.

По кримінальному провадженню про зґвалтування потерпіла К. показала, що була зґвалтована у своїй кімнаті, в гуртожитку, знайомим їй Старковим. При цьому, за її словами, вона чинила активний опір і кликала на допомогу. Однак сусіди К., які були в цей час в своїх кімнатах, як з'ясувалося на допитах, ні шуму, ні закликів на допомогу не чули.

Завдання: Яку слідчу дію необхідно провести для усунення цього протиріччя?

Ситуаційне завдання 3.

У УНП звернулася Є., яка заявила, що була зґвалтована Солянкіним, який перед тим напоїв її до безчуттєвого стану. Солянкін на допиті заперечував факт зґвалтування.

Завдання: Яку слідчу дію необхідно провести для перевірки заяви потерпілої?

Ситуаційне завдання 4.

У кримінальному провадженню про зґвалтування потерпіла показала, що була зґвалтована невідомим їй чоловіком біля залізничного насипу, коли ввечері поверталася додому зі станції. При цьому вона чинила гвалтівникові тривалий опір.

Завдання: Яку слідчу дію необхідно провести після допиту потерпілої й огляду місця події?

Ситуаційне завдання 5.

У відділення НП звернулася Л. із заявою про те, що пізно ввечері її зґвалтував невідомий чоловік у парку біля кінотеатру «Київ». Потерпіла описала ознаки його зовнішності, зокрема брови, що зрослися на переніссі, і татуювання у вигляді штурвала на тильній стороні правої долоні. За цим описом було складено суб'єктивний портрет гвалтівника.

Завдання: Яку ще дію на даному етапі розслідування необхідно виконати для встановлення злочинця?

Ситуаційне завдання 6.

У кримінальному провадженні про спробу зґвалтування потерпіла показала, що на неї напав невідомий молодий чоловік, якому вона чинила активний опір. Оскільки було темно, прикмет його зовнішності вона не дуже запам'ятала, але помітила, що одягнутий він був у светр, який вона, напевно, пошкодила, а також подряпала гвалтівникові ліву руку.

Завдання: Яку слідчу дію в першу чергу необхідно провести для встановлення причетності до злочину підозрюваного?

Ситуаційне завдання 7.

Наряд поліції затримав громадянина К. у міському парку при спробі зґвалтування громадянки Ш.

Завдання: Які першочергові слідчі дії слід провести в даній ситуації?

Тема 28. Методика розслідування воєнних злочинів

*семінарське заняття – 2 години
денна та заочна форми здобуття вищої освіти*

Навчальні питання до семінарського заняття:

1. Поняття воєнних злочинів.
2. Законодавче регулювання розслідування воєнних злочинів.
3. Криміналістична характеристика воєнних злочинів.
4. Початковий етап розслідування воєнних злочинів.
5. Проведення окремих слідчих (розшукових) дій під час розслідування воєнних злочинів.

*практичне заняття – 2 години
денна форма здобуття вищої освіти
для самостійного опрацювання
заочна форма здобуття вищої освіти*

Навчальні питання до практичного заняття:

1. Опитування з навчальних питань:
 - 1.1. Типові слідчі ситуації та слідчі версії під час розслідування воєнних злочинів.
 - 1.2. Використання спеціальних знань під час розслідування воєнних злочинів.
 - 1.3. Зміст і характеристика наступного етапу розслідування. Особливості тактики окремих слідчих (розшукових) дій.
2. Вирішення та обговорення ситуаційних завдань.
3. Вирішення тестових завдань.

Ситуація 1.

Гр. Г., будучи механіком-водієм парашутно - десантної роти батальйонно-тактичної групи десантно-штурмового полку десантно-штурмової дивізії Повітряно-десантних військ Збройних Сил Російської Федерації, в період з 5 по 7 березня 2022 року, перебуваючи на території приватного будинку по вул. Яблунська в м. Буча Київської області, діючи групою осіб за участю двох невстановлених військовослужбовців ЗС РФ, почергово наніс потерпілому гр. Н. удар ліктем правої руки у голову та удар прикладом автоматичної зброї в груди, від чого останній впав на землю, після цього, гр. Г. разом із невстановленими військовослужбовцями ЗС РФ нанесли серію хаотичних ударів ногами по тілу потерпілого гр. Н., який лежав на землі та прикривав голову руками.

Унаслідок указаних умисних дій потерпілому гр. Н. заподіяно травматичний перелом двох зубів, що відноситься до легких тілесних ушкоджень та спричинено фізичні страждання.

Завдання: Дайте оцінку ситуації, що склалася. Сформулюйте версії за даною фавулою. Дії СОГ на місці події. Складіть план проведення початкових слідчих (розшукових) дій, поясніть окремі завдання кожної дії на даному етапі розслідування. Яким чином, використовуючи спеціальні знання, додатково дослідити обставини злочину?

Ситуація 2. Гр. Д., будучи розвідником-снайпером розвідувального взводу батальйонно-тактичної групи десантно-штурмового полку десантно-штурмової дивізії Повітряно-десантних військ ЗС РФ, 05.03.2022, перебуваючи на проїжджій частині по вул. Яблунській в м. Буча, здійснив не менше двох пострілів з наявної у нього автоматичної стрілецької зброї ГСС «Вінторез» у потерпілого гр. А., який перебував на проїжджій частині дороги, чим спричинив смерть останнього, тобто вчинив умисне вбивство цивільної особи.

Смерть гр. А. настала внаслідок вогнепального крізного кульового поранення голови з переломом кісток склепіння та основи черепа та ушкодження головного мозку.

Завдання: Дайте оцінку ситуації, що склалася. Сформулюйте версії за даною фавулою. Дії СОГ на місці події. Складіть план проведення початкових слідчих (розшукових) дій, поясніть окремі завдання кожної дії на даному етапі розслідування. Яким чином, використовуючи спеціальні знання, додатково дослідити обставини злочину?

Ситуація 3. Гр. Т., військовослужбовець ДШП ДШД ПДВ ЗС РФ старший лейтенант, обіймаючи посаду командира розвідки - командира розвідувального взводу, діючи у складі БТГр цього полку, 05.03.2022, коли цивільна особа гр. К. рухався по вулиці Яблунській у м. Буча військовослужбовці розвідувального взводу під командуванням гр. Т. вчинили напад на гр. К шляхом відкриття вогню із вогнепальної зброї, однак гр. К. заховався за укриття, після чого зійшов з лінії вогню пройшовши на територію приватних будинків.

Завдання: Дайте оцінку ситуації, що склалася. Сформулюйте версії за даною фавулою. Дії СОГ на місці події. Складіть план проведення початкових слідчих (розшукових) дій, поясніть окремі завдання кожної дії на даному етапі розслідування. Яким чином, використовуючи спеціальні знання, додатково дослідити обставини злочину?

Ситуація 4. 05.03.2022, коли цивільна особа гр-ка Ф. виїхала на велосипеді на вул. Яблунську в м. Буча, в цей час військовослужбовці розвідувального взводу ДШП ДШД ПДВ ЗС РФ, діючи у складі БТГр цього полку, вчинили напад на гр-ку Ф., здійснивши в потерпілу не менше 10 пострілів з автоматичної стрілецької зброї та не менше 5 пострілів зі станкового озброєння БМД-2, чим спричинили смерть останній.

Смерть гр-ки Ф. настала внаслідок вогнепальних кульових поранень тіла відразу на місці події.

Завдання: Дайте оцінку ситуації, що склалася. Сформулюйте версії за даною фавулою. Дії СОГ на місці події. Складіть план проведення початкових слідчих (розшукових) дій, поясніть окремі завдання кожної дії на даному етапі розслідування. Яким чином, використовуючи спеціальні знання, додатково дослідити обставини злочину?

Ситуація 5. 05.03.2022, коли автомобіль марки Фольксваген Т4 здійснював рух по вулиці Яблунській у м. Буча, в якому знаходились 4 цивільних особи, військовослужбовці розвідувального взводу ДШП ДШД ПДВ ЗС РФ під командуванням гр. Т., старшого лейтенанта, командира розвідки - командира

розвідувального взводу, діючи у складі БТГр цього полку, вчинили напад на автомобіль шляхом розстрілу із вогнепальної зброї у результаті чого автомобіль зупинився. В подальшому військовослужбовці розвідувального взводу повторно відкрили вогонь по автомобілю, від чого він загорівся та повністю вигорів.

Потерпілі загинули на місці, причини їх смерті не встановлено у зв'язку з різким обвугленням тіл.

Завдання: Дайте оцінку ситуації, що склалася. Сформулюйте версії за даною фавбулою. Дії СОГ на місці події. Складіть план проведення початкових слідчих (розшукових) дій, поясніть окремі завдання кожної дії на даному етапі розслідування. Яким чином, використовуючи спеціальні знання, додатково дослідити обставини злочину?

5.ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

До завдань для самостійної роботи у формі тестового контролю здобувачі вищої освіти можуть отримати доступ на сайті ННПП НАВС у розділі «Дистанційні курси» за допомогою індивідуального логіну і паролю.

Самостійна робота передбачає пошук та опрацювання рекомендованої літератури, підготовку наукових доповідей, мультимедійних презентацій, виконання завдань, спрямованих на розвиток самостійності та ініціативності, а також підготовку до участі в олімпіадах, круглих столах тощо.

6. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Теми реферативних повідомлень

1. Криміналістика як галузь права і галузь науки.
2. Розвиток криміналістики України в ХХІ столітті.
3. Сучасний стан і перспективи розвитку криміналістики в Україні.
4. Вплив практики Європейського суду з прав людини на розробку криміналістичних засобів, прийомів і методів.
5. Співвідношення методів криміналістики та методів практичної діяльності в розкритті злочинів.
6. Використання спеціальних методів криміналістики під час вирішення поставлених перед нею завдань.
7. Поняття і наукові засади криміналістичної ідентифікації, її значення у слідчій, експертній та судовій діяльності.
8. Встановлення групової належності – окремий метод науки криміналістики.
9. Загальна характеристика сутності і можливостей техніко-криміналістичних засобів, прийомів і методів, що застосовуються для лабораторних досліджень речових доказів.
10. Методи та засоби попереднього та експертного дослідження речових доказів.
11. Види та методи судово-оперативної і судово-дослідницької фотографії та їх роль в розслідуванні та попередженні кримінальних правопорушень.
12. Місце та значення судового відеозапису в розслідуванні кримінальних правопорушень.
13. Роль трасології у розслідуванні та попередженні кримінальних правопорушень.
14. Сліди людини: їх класифікація, виявлення, фіксація, вилучення, дослідження під час розслідування кримінальних правопорушень.
15. Характеристика слідів злому та інструментів, їх виявлення, фіксація, вилучення, дослідження в ході розслідування кримінальних правопорушень.
16. Види та класифікація об'єктів криміналістичної експертизи наркотичних засобів.

17. Виявлення, фіксація, вилучення і пакування лакофарбових матеріалів та покриттів.
18. Засоби і методи виявлення, огляду, фіксації та вилучення об'єктів балістичного дослідження.
19. Питання, які вирішує судово-балістична експертиза, підготовка матеріалів для її проведення і сучасні можливості таких досліджень.
20. Поняття, види та наукові основи криміналістичного дослідження документів.
21. Ідентифікація засобів і матеріалів, використаних для виготовлення документів.
22. Судове почеркознавство і його роль у розслідуванні та попередженні кримінальних правопорушень.
23. Авторознавча експертиза: поняття, завдання, можливості.
24. Поняття та наукові основи ототожнення людини за її зовнішніми ознаками, завдання і значення даного ототожнення.
25. Судово-портретна експертиза: поняття, наукові основи, коло питань, які вирішуються, методи підготовки матеріалів для призначення експертизи.
26. Можливості криміналістичної фоноскопії.
27. Вилучення і огляд носіїв фонограм.
28. Поняття та наукові основи ототожнення людини за її запаховими слідами, завдання і значення даного ототожнення.
29. Судово-одорологічна експертиза: поняття, наукові основи, коло питань, які вирішуються, методи підготовки матеріалів для призначення експертизи.
30. Криміналістична тактика у світлі вимог кримінального процесуального законодавства України.
31. Тактичний прийом: джерела, функції і критерії його допустимості.
32. Місце і роль огляду у розслідуванні кримінальних правопорушень.
33. Мета і тактика освідування.
34. Значення обшуку в розслідуванні та попередженні кримінальних правопорушень.
35. Особливості проведення окремих видів обшуку.
36. Психологічні основи проведення допиту.
37. Тактика допиту неповнолітніх підозрюваних.
38. Пред'явлення для впізнання та його роль розслідуванні кримінальних правопорушень.
39. Поняття, завдання, види, наукові основи слідчого експерименту та його загальні тактичні положення.
40. Підготовка до слідчого експерименту та основні тактичні прийоми його проведення.
41. Оцінка та використання висновку експерта у кримінальному судочинстві.
42. Місце і роль криміналістичної методики в розслідуванні і попередженні кримінальних правопорушень.
43. Елементи криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень, їх зміст, співвідношення і значення.
44. Особливості встановлення тяжкості тілесних ушкоджень.
45. Особливості організації розслідування «вбивств на замовлення».
46. Особливості організації розслідування вбивств матір'ю своєї новонародженої дитини.
47. Особливості розслідування розбійних нападів на банківські установи.
48. Трасологічні дослідження у кримінальних провадженнях про крадіжки.
49. Тактичні особливості встановлення факту згвалтування.

50. Можливості судової експертизи у провадженнях про злочини проти статевої свободи і статевої недоторканості особи.

7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Методи навчання

- **Словесні**

Розповідь-пояснення використовується під час навчання здобувачів протягом лекції. За метою виділяються такі види розповіді: розповідь-вступ, розповідь-повідь, розповідь-висновок. Ефективність зазначеного методу залежить головним чином від уміння викладача розповідати, доступності інформації, від поєднання його з іншими методами навчання.

Бесіда – це діалог між викладачем та здобувачем вищої освіти, який дає можливість за допомогою цілеспрямованих і вміло сформульованих питань спрямувати здобувачів на активізацію отриманих знань. Саме за допомогою їх викладач активізує діяльність здобувачів, ставлячи їм запитання для роздумів, розв'язання проблемної ситуації.

Лекція слугує для пояснення теми; її типовими ознаками, є тривалість запису плану та рекомендованої літератури, введення та характеристика нових понять, розкриття та деталізація матеріалу, завершальні висновки викладача, відповіді на запитання.

- **Наочні методи**

Ілюстрація – допоміжний метод при словесному методі, її значення полягає в яскравішому викладенні та демонстрації власної думки.

Демонстрація характеризується рухомістю засобу демонстрування, наприклад, демонстрація навчальних фільмів.

- **Практичні методи:** вправи, складання процесуальних документів. Проведення слідчих (розшукових) дій. Ці методи не несуть нової навчально-пізнавальної інформації, а слугують лише для закріплення, формування практичних умінь при застосуванні раніше набутих знань.

- **Навчальна робота під керівництвом викладача** – самостійна робота. До неї належать написання рефератів, самостійні письмові роботи, контрольні роботи, написання тестів.

- **Рольова гра:**

пояснення фабули (змісту й умов гри);

підготовка дійових осіб для виконання своїх ролей; підготовка учнів-експертів, ведучого.

8. ФОРМИ ТА МЕТОДИ КОНТРОЛЮ, КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Поточний контроль – усний (у вигляді індивідуального або групового опитування, аналізу ділових ситуацій, ділових ігор) або письмовий (у вигляді контрольної роботи, тестів). Форми поточного контролю з кожної теми визначає викладач.

Підсумковий контроль проводиться у формі екзамену після закінчення вивчення навчальної дисципліни. Структура білета передбачає два теоретичні питання та ситуаційне завдання.

Методи контролю. Поточний контроль здійснюється шляхом оцінювання усних відповідей щодо проблем для обговорення, передбачених планом семінарських занять, а також шляхом: проведення експрес-опитувань, тестування,

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90 - 100	відмінно	A	відмінне виконання
85 - 89	добре	B	вище середнього рівня
75 - 84		C	загалом хороша робота
66 - 74		D	непогано
60 - 65	задовільно	E	виконання відповідає мінімальним критеріям
35 - 59		Fx	необхідне перескладання
1 - 34	незадовільно	F	необхідне повторне вивчення курсу

9. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ ДИСЦИПЛІНА ТА З УРАХУВАННЯМ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Під час проведення всіх видів занять використовується обладнання і програмне забезпечення:

- в очному (offline) режимі - інтерактивні, мультимедійні проектори, комп'ютери, планшети, інтерактивна дошка;
 - в змішаному (blended) режимі - дистанційні навчальні курси дисципліни на офіційному вебпорталі НАВС через мережу Інтернет (на платформах Moodle (Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment, Google Meet);
 - без очної складової в дистанційному режимі (on-line) за вибором викладача
- програмне забезпечення через мережу Інтернет.

На платформі Moodle розміщені допоміжні матеріали.

Системо-технічне забезпечення навчальної дисципліни складається із:

- апаратних засобів (персональних комп'ютерів, мережевого обладнання, джерел безперебійного живлення, серверів, обладнання для відео конференції, тощо), що забезпечують розроблення і використання веб-ресурсів навчального призначення, управління освітнім процесом та необхідні види навчальної взаємодії між суб'єктами дистанційного навчання у синхронному і асинхронному режимах.

- інформаційно-комунікаційного забезпечення навчальної дисципліни із пропускнуою здатністю каналів, що надає всім суб'єктам дистанційного навчання навчального закладу цілодобовий доступ до веб-ресурсів і веб-сервісів для реалізації освітнього процесу у синхронному та асинхронному режимах;

- програмного забезпечення загального призначення.

Веб-ресурси навчальної дисципліни, що необхідні для забезпечення дистанційного навчання, містять:

- методичні рекомендації щодо їх використання, послідовності виконання завдань, особливостей контролю тощо;
- документи планування освітнього процесу (навчальні та робочі навчальні

програми, навчально-тематичні плани);

- відеозаписи лекцій, семінарів тощо;
- мультимедійні лекційні матеріали;
- практичні завдання із методичними рекомендаціями щодо їх виконання;
- пакети тестових завдань для проведення контрольних заходів, тестування із автоматизованою перевіркою результатів, тестування із перевіркою викладачем; електронні бібліотеки чи посилання на них; бібліографії.

10. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ/ЗАВДАНЬ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Перелік питань для підсумкового контролю:

1. Загальні положення науки криміналістики: поняття, система, предмет та джерела криміналістики.
2. Криміналістична ідентифікація та діагностика: поняття, види та форми.
3. Загальні положення криміналістичної техніки: поняття та структура криміналістичної техніки.
4. Криміналістична фотографія та відеозйомка: поняття та система криміналістичної фотографії.
5. Методи та прийоми фотографування під час проведення огляду місця події.
6. Криміналістичне дослідження слідів (трасологія): поняття сліду в криміналістиці, класифікація слідів.
7. Дактилоскопія: поняття, види папілярних візерунків, значення для досудового розслідування.
8. Криміналістичне дослідження зброї, боєприпасів, вибухових речовин і пристроїв та слідів їх застосування (зброєзнавство): поняття та система, класифікація слідів зброї.
9. Криміналістичне дослідження холодної зброї: поняття холодної зброї, класифікації холодної зброї та слідів її застосування.
10. Криміналістичне дослідження вогнепальної зброї: поняття вогнепальної зброї, класифікації вогнепальної зброї та слідів її застосування.
11. Криміналістичне дослідження документів (документознавство): поняття та система документознавства.
12. Види підробки документів та методи їх дослідження. Інтелектуальна підробка документів. Матеріальна підробка документів.
13. Ідентифікація особи за ознаками зовнішності (габітоскопія): поняття та способи використання під час досудового розслідування.
14. Криміналістичне дослідження звукових слідів (фоноскопія): поняття та способи використання під час досудового розслідування.
15. Криміналістичне дослідження слідів запаху (одорологія): поняття та способи використання під час досудового розслідування.
16. Поняття та класифікація мікрооб'єктів. Можливості дослідження мікрооб'єктів.
17. Інформаційно-довідкове забезпечення розслідування кримінальних правопорушень (криміналістична реєстрація): поняття, система та способи використання під час досудового розслідування..
18. Загальні положення криміналістичної тактики: поняття, система та джерела криміналістичної тактики.
19. Криміналістична версія: поняття та класифікація. Організація та планування розслідування
20. Стадії та методи побудови та перевірки криміналістичних версій.
21. Рівні організації досудового розслідування: міжнародний, державний,

управлінський, слідчо-оперативний, тактичний.

22. Тактика огляду: поняття, види, етапи, тактичні прийоми огляду.

23. Суб'єкти і об'єкти огляду. Завдання учасників огляду.

24. Огляд місця події: поняття місця події, етапи та стадії огляду місця події.

25. Методи пересування по місцю події, їх характеристика. Методи та прийоми фіксації місця події.

26. Поняття та зміст освідування особи.

27. Дотримання морально-етичних норм під час освідування.

28. Тактика обшуку: поняття, види, етапи обшуку, тактичні прийоми обшуку.

29. Організаційно-тактичні засади підготовчого, робочого, заключного етапів проведення обшуку.

30. Тактичні комбінації під час обшуку, їх завдання, учасники, етапи реалізації.

31. Об'єкти обшуку та об'єкти пошуку.

32. Організаційно-тактичні особливості проведення обшуку у житлі чи іншому володінні особи.

33. Тактичні прийоми обшуку та їх класифікація.

34. Тактика допиту: поняття, види, етапи допиту, тактичні прийоми допиту.

35. Організаційно-тактичні засади підготовчого, робочого, заключного етапів проведення допиту.

36. Поняття, сутність та завдання одночасного допиту двох чи більше вже допитаних осіб.

37. Робочий етап допиту та організаційно-тактичні заходи на його стадіях: встановлення психологічного контакту; вільна розповідь; постановка запитань; ознайомлення допитуваного з протоколом і записом показань.

38. Тактичне забезпечення проведення допиту: тактичні прийоми і тактичні комбінації.

39. Поняття, завдання та зміст опитування. Правові та фактичні підстави проведення опитування.

40. Різниця між опитуванням і допитом.

41. Тактика пред'явлення для впізнання: поняття, види, етапи, тактичні прийоми пред'явлення для впізнання.

42. Тактика слідчого експерименту: поняття, види, етапи, тактичні прийоми слідчого експерименту.

43. Тактика використання спеціальних знань під час досудового розслідування: поняття «спеціальні знання», види та форми їх використання.

44. Види та класифікація судових експертиз. Поняття та види зразків для експертизи.

45. Поняття тактичного прийому, тактичної комбінації та тактичної операції. Їх значення для досудового розслідування.

46. Поняття, завдання та зміст слідчого експерименту.

47. Види слідчого експерименту.

48. Організаційно-тактичні засади підготовчого, робочого, заключного етапів слідчого експерименту.

49. Використання спеціальних знань та залучення технічних засобів для проведення слідчого експерименту.

50. Підготовка до проведення слідчого експерименту.

51. Застосування методів реконструкції та моделювання під час слідчого експерименту.

52. Тактичні прийоми та їх комплекси, що застосовуються під час слідчого експерименту.

53. Поняття та сутність слідчої ситуації, тактичного рішення слідчого, тактичного ризику.
54. Поняття, система криміналістичної методики як розділу криміналістики.
55. Структура окремої методики розслідування кримінальних правопорушень.
56. Поняття та сутність криміналістичної характеристики кримінального правопорушення, її структура.
57. Криміналістична характеристика кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи.
58. Типові слідчі ситуації, під час розслідування вбивств.
59. Криміналістична характеристика та розслідування кримінальних правопорушень проти власності.
60. Криміналістична характеристика та розслідування кримінальних правопорушень проти статевої свободи і статевої недоторканості особи.
61. Поняття воєнних злочинів.
62. Законодавче регулювання розслідування воєнних злочинів.
63. Криміналістична характеристика воєнних злочинів.
64. Початковий етап розслідування воєнних злочинів.
65. Проведення окремих слідчих (розшукових) дій під час розслідування воєнних злочинів.

Перелік завдань для підсумкового контролю:

1. До чергової частини Подільського УПГУНП у місті Києві звернувся з заявою власник транспортного засобу. Він повідомив, що напередодні ввечері він залишив власний автомобіль у металевому гаражі, який було замкнено на один врізний та один навісний замок. Вранці, прийшовши за машиною до гаража, виявив що ворота відчинені, біля воріт, на землі, знаходився пошкоджений навісний замок, а автомобіль зник.

Встановити можливі способи виявлення та фіксації слідів. Визначити судові експертизи, що можуть бути призначені.

2. Під час огляду місця події було виявлено і вилучено 2 гільзи та слід пальця руки. У слідчого виникла необхідність у призначенні судово-балістичної та дактилоскопічної експертизи.

Сформулюйте питання експерту кожного з таких видів експертиз відповідно до завдань, які вони можуть вирішувати.

3. Слідчий, з додержанням вимог кримінального процесуального законодавства, пред'явив потерпілому П. фотознімок підозрюваного Т. для впізнання разом з іншими фотознімками. Потерпілий П. заявив, що він не може впізнати особу, яка вчинила проти нього злочин, по фотознімках, але зможе впізнати її коли побачить. У зв'язку з цим слідчий пред'явив потерпілому П. підозрюваного Т. разом з іншими особами, які не мали різких відмінностей в зовнішності, віці та одязі. У результаті проведеного впізнання П. вказав на Т., як особу, що вчинила злочин, та пояснив за якими ознаками він його впізнав та при яких обставинах бачив.

Оцініть дії слідчого і доказове значення пред'явлення для впізнання.

4. О 23.00 год. двоє невідомих у масках зі зброєю в руках напали на гр. П. У результаті сутички нападники нанесли потерпілому колюче-ріжуче поранення у стегно правої ноги, відібрали золотий ланцюжок, телефон LG та гроші в сумі 1400 грн. Потерпілий помітив у одного з нападників татуювання на зап'ясті лівої руки («ACDC»).

Складіть план розслідування на початковому етапі.

5. Вранці 20 поточного року біля дому № 2 по вул. Островського було виявлено труп гр. Б., смерть якого наступила в результаті нанесення йому ножового поранення в область серця. На підставі одержаних оперативно-розшукових даних було висунуто версію про те, що до вчинення злочину причетний гр. К., який вважав, що потерпілий був коханцем його дружини.

Скласти план проведення необхідних слідчих (розшукових) дій, спрямованих на перевірку версії про вбивство гр. Б. гр-м К. і мотиви вчинення ним цього злочину.

6. 9 травня поточного року близько 19.28 год. П. проник до квартири № 2, буд. 4, по вул. Сурікова, в м. Києві, звідки викрав чуже майно. Під час огляду місця події слідів злочину не виявлено. Замки на входних дверях зовнішніх пошкоджень немає, знаходяться у справному стані. Під час проведення обшуку у підозрюваного П. були виявлені та вилучені викрадені речі, а також зв'язка відмичок.

Встановити можливі способи виявлення та фіксації слідів. Визначити судові експертизи, що можуть бути призначені.

7. 12 квітня поточного року у продуктовому магазині «Фокус», розташованому у м. Києві по вул. Кліменка, вчинена крадіжка товарів на суму 5000 грн. При огляді місця події виявлено, що на одному з вікон магазину відігнуті металеві ґрати, а на дерев'яних частинах вікна є вдавнені сліди прямокутної форми з поперечною насічкою.

Встановити можливі способи виявлення та фіксації слідів. Визначити судові експертизи, що можуть бути призначені.

8. Патрульними поліцейськими Вузенко О.А. і Бурником Г.Т. під час чергування на узбіччі дороги виявлено труп невідомої жінки з ознаками вогнепального поранення голови. Вони викликали «швидку допомогу» і негайно почали проводити огляд місця події і трупа. Прибувши на місце події, лікар «швидкої допомоги» констатував смерть потерпілої і за вказівкою цих працівників поліції транспортував труп у морг міської лікарні.

Чи правомірні дії працівників поліції? Як повинні були вчинити працівники поліції у наведеній ситуації?

9. До чергової частини Дарницького УП ГУНП у м. Києві надійшло повідомлення від невідомої особи про те, що в районі спорткомплексу «Адвіс» відбувається стрільба. СОГ, що прибула на місце події, встановлено, що в районі центрального входу до комплексу стоїть автомобіль «Audi-Q7», в салоні якого знаходиться два трупи осіб чоловічої статі з вогнепальними пораненнями. Такі пошкодження виявлені і на кузові автомобіля. На відстані 8 м від автомобіля на асфальтному покритті виявлено 28 стріляних гільз і автомат Калашникова.

Вкажіть, що необхідно фіксувати і вилучати з даного місця події.

10. Після вживання спиртних напоїв, під час п'яної сварки, яка перейшла у бійку, Ткач і Мусіяк викинули господаря квартири Гусака у відкрите вікно з 4 поверху. Гусак від отриманих ушкоджень помер. З метою інсценування самогубства Гусака, Ткач і Мусіяк розбили вікно.

Вкажіть, які сліди на одязі і тілі трупа, а також на місці події (в квартирі і на вулиці) можуть спростувати версію самогубства, та які сліди можуть бути виявлені та вилучені на тілі і одязі підозрюваних?

11. Для проведення допиту неповнолітнього підозрюваного П. слідчий запросив для участі його батька та вчителя (класного керівника П.). До початку допиту неповнолітній заявив клопотання про те, що не бажає давати показання в присутності свого класного керівника, так як це може відобразитися на його стосунках в школі з учителями та друзями.

Як вирішити заявлене клопотання?

12. Під час досудового розслідування щодо зґвалтування неповнолітньої Б. були встановлені розбіжності у показаннях потерпілої та свідків І. й Д. Слідчий викликав усіх трьох на одночасний допит. Під час допиту слідчий зачитав показання Б., які вона давала на попередньому допиті, та які на його думку були правдивими, перед тим, як було запропоновано дати показання іншим учасникам цієї слідчої (розшукової) дії.

Оцініть дії слідчого. Запропонуйте тактику проведення одночасного допиту двох та більше раніше допитаних осіб у подібній ситуації, але якщо потерпіла особа є повнолітньою.

13. О 21.45 год. по вул. Братиславська в м. Києві було вчинено наїзд на пішохода, що спричинило його смерть, водій зник у невідомому напрямку. На місце події виїхала слідчо-оперативна група для проведення огляду.

Оберіть прийоми та способи судової фотографії, які слід використати під час фіксації огляду місця події.

14. З Одеського музею мистецтва було викрадено картину Караваджо «Взяття Христа під варту». Через деякий час у результаті співпраці Національної поліції України з німецькими колегами були затримані члени транснаціонального організованого злочинного угруповання, в яких вказана картина була вилучена і повернута на Україну. Директор музею заявив, що він зможе впізнати викрадену картину.

Які слідчі (розшукові) дії повинен провести слідчий з метою ідентифікації витвору мистецтва?

15. Під час бійки із застосуванням зброї вогнепальні поранення у живіт та руку отримав гр. Іванов. На місці вчинення злочину знайдені дві гільзи різного калібру. Одна куля була вилучена із живота гр. Іванова під час операції. При обшуку у підозрюваного гр. Петрова виявлено та вилучено пістолет Макарова.

Як правильно вилучити та упакувати виявлені дві гільзи, кулю та пістолет Макарова? Які судові експертизи можуть бути проведенні з метою встановлення необхідної інформації?

16. Після прибуття на місце події члени СОГ встановили 14 іноземних студентів, які постраждали від нападу хуліганів. Вони пояснили, що вже протягом двох тижнів угруповання з місцевої молоді погрожує їм, декілька разів нападали на них біля гуртожитку та били. Хулігани висловлювали погрози на їх адресу, і запевняли, що не відстануть, аж доки ті, не поїдуть з України. Все це супроводжувалось образами та побиттям руками, ногами та металевими прутами і ланцюгами. Ватажок і деякі його прибічники демонстративно глумилися в кімнатах іноземців. Приїхали вони до гуртожитку на 4 легкових автівках.

Визначити тактику огляду місця події, та інших слідчих (розшукових) дій.

17. 15 травня поточного року із озера по вул. Корольова в м. Києві рибачками було виловлене розчленоване тіло, загорнуте в поліетиленову плівку. Серед одягу, який був на тілі вбитого, була камуфляжна куртка. На тілі виявлені тілесні ушкодження. *Які першочергові слідчі (розшукові) дії необхідно провести в даній ситуації? Сформулюйте основні слідчі версії щодо події.*

18. Слідчий під час допиту підозрюваного непомітно увімкнув диктофон і записав покази останнього. В подальшому долучив даний звукозапис до матеріалів кримінального провадження і призначив судову фоноскопичну експертизу по отриманому в результаті допиту звукозапису. *Охарактеризуйте дії слідчого. Як повинен був вчинити слідчий в даній ситуації?*

19. На місці події виявлені сліди 4-х пальців правої руки людини з чітко відображеними в них папілярними лініями. *Назвіть види обліків, за якими варто перевірити ці сліди з метою розслідування злочину.*

20. Сторож автотранспортного підприємства № 1, Петренко О.П., під час нічного обходу виявив півметровий пролом в кам'яній стіні шиноремонтного складу. Відчинивши склад, він побачив, що викрадено декілька десятків нових покришок, які були завезені за два дні до крадіжки. Петренко відразу зателефонував до поліції. *Яких першочергових заходів треба вжити працівникам поліції після прибуття на місце події?*

21. До чергової частини Солом'янського УП ГУНП у м. Києві надійшла заява від громадянки А., яка повідомила, що близько 18 год. 28 хв. вона йшла по вул. Мічуріна до школи № 2. Назустріч їй йшов незнайомий молодий чоловік. Несподівано він вихопив у неї з рук сумку і зник на території парку. У заяві громадянка А. повідомила, що в сумці знаходився мобільний телефон «Nokia» вартістю 2280 грн., гаманець з грошима в сумі 500 грн., записна книжка і зв'язка із чотирьох ключів від будинку і робочого кабінету. Потерпіла від переляку невстигла розгледіти обличчя нападника, а описала лише зріст, статуру й одяг. *Які слідчі (розшукові) дії слід провести для встановлення особи нападника «за гарячими слідами»?*

22. Близько 16 год. 28 хв. поблизу будинку № 23 по вул. Вишгородській у м. Києві невідомий підійшов до продавця Гопкало Н.П., яка продавала фрукти та овочі в торгівельній палатці, і коли остання почала перераховувати гроші, вихопив у неї виручку у сумі 850 грн., після чого з місця події втік на автомобілі закордонного виробництва білого кольору, в державному номері якого є цифри «7» і «5». *Висуньте версії та складіть план проведення першочергових слідчих (розшукових) дій.*

23. Громадянин Д., повернувшись додому зі службового відрядження, знайшов свою дружину мертвою, про що повідомив до відділення поліції. В результаті огляду місця події встановлено, що громадянка Д., отримала ураження електричним струмом, від чого померла напередодні ввечері. Слідчий висунув версію, що її смерть настала при спробі самостійного ремонту холодильника, оскільки чоловік перебував у відрядженні. Але сусідка громадянки Д., громадянка К., стверджує, що пізно ввечером бачила чоловіка, схожого на громадянина Д., який піднімався сходами парадного.

Визначте предмет допиту громадянина Д. за фактом смерті громадянки Д. Наведіть перелік питань, які необхідно задати гр. Д. під час допиту для встановлення істини у кримінальному провадженні.

24. Під час ранкової пробіжки гр. В., відомий бізнесмен, був поранений пострілом із вогнепальної зброї біля свого будинку, розташованого за адресою: вул. Приозерна, 18-а в м. Києві. Під час огляду місця події за фактом замаху на життя громадянина В. на даху сусіднього будинку було виявлено та вилучено довгоствольну вогнепальну зброю з глушником.

Які види судових експертиз необхідно провести та в якій послідовності?

25. Неповнолітній Блохін під час допиту як підозрюваний розповів слідчому про крадіжку мотоцикла із гаража гр. Плетньова та грошей із квартири гр. Ковтун, а про крадіжку мобільного телефону із магазину «Мобільник» змовчав, хоча цей факт також був відомий слідчому.

Сформулюйте підозрюваному питання для встановлення фактичних даних про епізод, пов'язаний з крадіжкою мобільного телефону.

26. На телефонну лінію чергової частини районного управління поліції поступило анонімне повідомлення про замінювання загальноосвітньої середньої школи, в приміщенні якої повинно відбуватися загальнодержавне незалежне оцінювання.

Сформулюйте типові слідчі версії та першочергові слідчі (розшукові) дії по їх перевірці.

27. Під час проведення обшуку в квартирі гр. Блінова, потерпіла Усікова, запрошена для участі в проведенні даної слідчої (розшукової) дії, впізнала наручний годинник, який їй належить, та заявила, що саме цей годинник у неї був викрадений рік потому невідомим зловмисником. Цей факт слідчий зафіксував в протоколі обшуку.

Яке доказове значення має впізнання потерпілою свого годинника? Чи є в даному випадку доцільним проведення пред'явлення для впізнання знайденого годинника?

28. Визначте алгоритм дій слідчо-оперативної групи під час огляду місця допиту полонених (катівні) із урахуванням обстановки навчально-тренувального полігону «Місце допиту полонених (катівня)». Скласти фрагмент описової частини протоколу огляду трупа. Продемонструвати методи огляду місця події. Здійснити фотофіксацію місця події за допомогою прийомів судово-оперативної фотографії із застосуванням необхідних криміналістичних засобів.

Яких першочергових заходів треба вжити працівникам поліції після прибуття на місце події?

29. Визначте алгоритм дій слідчо-оперативної групи під час огляду місця масового поховання з урахуванням обстановки навчально-тренувального полігону «Місце масового поховання». Скласти фрагмент описової частини протоколу огляду місця події щодо виявленого відбитку взуття на поверхні ґрунту. Продемонструвати прийоми судової фотографії для фіксації місця події. Скласти фрагмент протоколу огляду місця події з описом гільз. Визначити та продемонструвати техніко-криміналістичні засоби, які застосовуються під час фіксації та вилучення документа, що посвідчує особу.

Яких першочергових заходів треба вжити працівникам поліції після прибуття на

місце події?

30. Визначте алгоритм дій слідчо-оперативної групи під час виявлення вогнепальної зброї із врахуванням обстановки навчально-тренувального полігону «Обстріл цивільного транспорту під час евакуації». Встановити місця розташування слідів застосування вогнепальної зброї. Сформулювати питання експерту щодо судової експертизи зброї та боєприпасів відповідно до вилучених з місця події об'єктів.

Яких першочергових заходів треба вжити працівникам поліції після прибуття на місце події?

11. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Нормативно-правові акти та їх коментарі

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

3. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19/stru>.

4. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>.

5. Про внесення змін до деяких законів України щодо державного регулювання обігу рослин роду коноплі (*Cannabis*) для використання у навчальних цілях, освітній, науковій та науково-технічній діяльності, виробництва наркотичних засобів, психотропних речовин та лікарських засобів з метою розширення доступу пацієнтів до необхідного лікування: Закон України від 21 грудня 2023 року № 3528-IX. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3528-20#Text>.

6. Інструкція з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні: Затверджена наказом МВС України від 07.07.2017 р. № 575. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17>.

7. Інструкція з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України: Затверджена наказом МВС України від 27.04.2020 р. № 357. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0443-20#Text>.

8. Інструкція з організації функціонування криміналістичних обліків експертної служби МВС України: Затверджена наказом МВС України від 10.09.2009 р. № 390. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0963-09>.

9. Інструкція про особливості здійснення судово-експертної діяльності атестованими судовими експертами, що не працюють у державних спеціалізованих експертних установах: Затверджена наказом Міністерства юстиції України від 12.12.2011 р. № 3505/5. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1431-11>.

10. Інструкція про порядок залучення працівників органів досудового розслідування поліції та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України як спеціалістів для участі в проведенні огляду місця події: Затверджена наказом

МВС України від 03.11.2015 р.№ 1339. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/main/1378204>.

11. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень: Затверджена наказом Міністерства юстиції України від 08.10.1998 р. № 53/5. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98>.

12. Інструкція про проведення судово-медичної експертизи: Затверджена наказом Міністерства охорони здоров'я України від 17.01.1995 р. № 6. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0254-95>.

13. Положення про Експертну службу Міністерства внутрішніх справ України: Затверджене наказом МВС України від 03.11.2015 р. № 1343. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1390-15>.

14. Положення про єдину інформаційну систему Міністерства внутрішніх справ: Затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 14.11.2018 р. № 1024. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1024-2018-%D0%BF#n124>.

15. Положення про Інтегровану інформаційно-пошукову систему органів внутрішніх справ України: Затверджене наказом МВС України від 12.10.2009 р. № 436. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1256-09>.

16. Порядок взаємодії між органами та підрозділами Національної поліції, закладами охорони здоров'я та органами прокуратури України при встановленні факту смерті людини: Затверджений спільним наказом МВС, МОЗ та Генеральної прокуратури від 29.09.2017 р. № 807/1193/279. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1299-17>.

17. Порядок обліку фактів звернення та доставлення до закладів охорони здоров'я осіб у зв'язку із заподіянням їм тілесних ушкоджень кримінального характеру та інформування про такі випадки органів і підрозділів поліції: Затверджений наказом МВС України, Міністерства охорони здоров'я України від 06.07.2016 р. № 612/679. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1051-16>.

18. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24 лют. 2022 р. № 64/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>.

19. Конвенція про захист цивільного населення під час війни. *Верховна Рада України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text.

20. Римський Статут Міжнародного Кримінального Суду. *Верховна Рада України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text.

21. Про судову експертизу: Закон України від 25 лютого 1994 р. № 4038-ХІІ (зі змінами та доповненнями): [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>.

22. Інструкція про особливості здійснення судово-експертної діяльності атестованими судовими експертами, що не працюють у державних спеціалізованих експертних установах: Затверджено наказом Міністерства юстиції України від 12 грудня 2011 р. № 3505/5 (у редакції наказу Міністерства юстиції України від 7 вересня 2015 р. № 1659/5): [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1431-11>.

23. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень: Затверджено наказом Міністерства юстиції України від 8 жовтня 1998 р. № 53/5 (у редакції наказу Міністерства юстиції України від 26 грудня 2012 р. № 1950/5): [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98>.

24. Інструкція про проведення судово-медичної експертизи: Затверджено наказом Міністерства охорони здоров'я України від 17 січня 1995 р. № 6: [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0254-95>.

25. Про психіатричну допомогу: Закон України від 22 лютого 2000 р. № 1489 – III: [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1489-14>.

26. Інструкція з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні : Затверджено наказом МВС України від 07 липня 2017 р. № 575 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17>.

27. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 19 липня 2024 року № 1265 /Уніфікований клінічний протокол первинної та спеціалізованої медичної допомоги «Гостра реакція на стрес. Посттравматичний стресовий розлад. Порушення адаптації».

Основна

1. The basics of criminalistic: practical manual / Myrovska A., Samodin A., Tsymbaliuk T., Piaskovskyi V. and other; under the general editorship of A. Myrovska. Kyiv: Osvita Ukrainy, 2021. 148 p.

2. Криміналістика : підручник / [В. В. Пясковський, Ю. М. Чорноус, А. В. Самодін та ін.] ; за заг. ред. В. В. Пясковського. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : Право, 2020. 752 с.

3. Криміналістика: підручник: у 2 т. Т. 1 / Ю.В. Шепітько, В.А. Журавель, В.О. Коновалова та ін. / за ред. В.Ю. Шепітька. Харків: Право, 2019. 456 с.

4. Криміналістика: підручник: у 2 т. Т. 2 / Ю.В. Шепітько, В.А. Журавель, В.О. Коновалова та ін. / за ред. В.Ю. Шепітька. Харків : Право, 2019. 328 с.

5. Лісовий А.С., Голубович Л.Л. Судова медицина: Підручник. – К.: Атіка, 2008. – 483 с.

6. Процесуальні, організаційні та етичні основи судово-медичної експертизи в Україні: навчально- методичний посібник / М.В. Банчук, В.В. Войченко, Г.А. Зарицький, О.Ю. Петрошак . – К., 2015. – 243 с.

7. Експертизи у судовій практиці. / За заг. ред. В. Г. Гончаренка. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 388 с.

8. Судова медицина. / За ред. Москаленка В.Ф., Михайличенка Б.В. –К., Вид-во «Медицина», 2011. – 448 с.

9. Процесуальний довідник судового експерта / [укл. Седнев В.В., Коструб А.М., Зайцев В.М., Антонюк П.Є.] – К.: ДНДЕКЦ МВС України, 2015. – 30 с.

10. Основи судової медицини та психіатрії: Методичні рекомендації / Укладач: Г.В. Мазулін. – Запоріжжя, Запорізький юридичний інститут ДДУВС, 2008. – 27с.

11. Халмурадов Б.Д., Швачко О.Г. Судова психіатрія: основні терміни та поняття: Навч. посібник-довідник для студентів ВНЗ / Акад. безпеки та основ здоров'я. – К.: ЦНЛ, 2008 . – 77 с.

12. Психіатрія та наркологія: навчально-методичний посібник / А.М. Скрипніков, Л.В. Животовська, Л.А. Боднар, Г.Т. Сонник. - 2021, 2-е видання, 224 с. ISBN:978-617-505-840-4

13. Вступ до психіатрії / Дональд В Блек, Ненсі К Андреасен /Видавництво ВСВ «Медицина»,2024, 7-е видання ISBN 978-617-505-949-4 EAN-13 9786175059494, повна версія <https://medlit.com.ua/product/vstup-do-psikhiatrii-7-e-vidannya/>

14. Психічні розлади воєнного часу / Омелянович В.Ю., Хаустова О.О., Чабан О.С. <https://medknyha.com.ua/izdatelstvo/vydavnychuj-dim-medknyga/2023>, 232 с. ISBN 978-966-1597-97-5

15. Психогенні психічні розлади: навчально-методичний посібник / Л.О Герасименко, А.М Скрипніков, Р.І Ісаков, видавництво ВСВ «Медицина», 2021 ISBN 978-617-505-867-1 EAN-13 9786175058671, повна версія <https://medlit.com.ua/product/psikhogenni-psikhichni-rozladi-navchalno-etodichniy-posibnik/>.

Додаткова

1. Полянська Г. С. Криміналістична діагностика у розкритті та розслідуванні злочинів : монографія. Кривий Ріг, 2015. 197 с.

2. Столітній шлях судової експертизи в Україні (1918–2018 рр.) : монографія / О. М. Ключев, О. П. Угровецький, Е. Б. Сімакова-Єфремян та ін. ; за ред. О. М. Ключева. Харків : Золоті сторінки, 2018. 336 с.

3. Шепітько В. Ю. Вступ до навчального курсу «Криміналістика». Київ : Ін Юре, 2016. 192 с.

4. Юсупов В. В. Криміналістика в Україні у ХХ–ХХІ століттях : монографія. Київ : ФОП Маслаков, 2018. 556 с.

5. Використання електронних (цифрових) доказів у кримінальних провадженнях : метод. рек. / М. В. Гребенюк, В. Д. Гавловський, М. В. Гуцалюк, В. Г. Хахановський та ін. Київ, 2017. 76 с.

6. Воробей О. В., Кофанов А. В. Техніко-криміналістичне дослідження документів : навч. посіб. Київ : Нац. акад. внутр. справ України, 2011. 312 с.

7. Глосарій балістичних, вибухотехнічних та тактико-технічних термінів (з метою використання при виявленні, фіксації та вилученні криміналістично значимої інформації в умовах антитерористичної операції) : спеціалізований словник / С. В. Албул, Д. С. Афонін. Одеса : ОДУВС, 2017. 83 с.

8. Експертизи у судочинстві України : наук.-практ. посіб. / за заг. ред. В. Г. Гончаренка, І. В. Гори ; наук. ред. В. А. Колесник. Київ : Юрінком Інтер, 2015. 504 с.

9. Запахові сліди та їх властивості : метод. рекомендації / А. В. Кофанов, О. Л. Кобилянський, П. Д. Біленчук. Київ, 2010. 52 с.

10. Інформаційно-довідкове забезпечення кримінальних проваджень : підручник / В. В. Бірюков, В. Г. Хахановський, В. С. Бондар, С. В. Шалімов ; за заг. ред. В.В. Бірюкова. Київ : Центр учбової літератури, 2014. 288 с.

11. Калюга К. В. Окрема криміналістична теорія про зовнішні ознаки та властивості особи злочинця : монографія. Запоріжжя : КСК-Льянс, 2017. 296 с.

12. Клименко Н. І. Загальна теорія судової експертології : монографія. Тернопіль : Вид-во «Крок», 2018. 262 с.

13. Кофанов А. В., Кобилянський О. Л. Теорія і практика криміналістичного дослідження холодної зброї : методичні рекомендації. Київ : УкрДГРІ, 2013. 56 с.

14. Криміналістична техніка : Книга друга (частина II) : навч. посіб. / А. В. Кофанов, О. Л. Кобилянський, С. В. Хільченко, Т. В. Михальчук та ін. Київ : КИЙ, 2011. 352 с.

15. Криміналістичне дослідження вибухових речовин : метод. рекомендації / А. В. Кофанов, О. Л. Кобилянський, О. О. Давидова. Київ : КИЙ, 2011. 48 с.

16. Кримінальна реєстрація та криміналістичні обліки : курс лекцій / А. В. Кофанов, С. І. Мендус, Є. Ю. Свобода, В. В. Індюкова. Київ, 2011. 146 с.

17. Мотлях О. І. Поліграф : наукова природа походження, нормативно-правове регулювання та допустимі межі застосування : монографія. Київ : Освіта України, 2012. 394 с.

18. Мотлях О. І., Усіков І. П. Практика призначення та проведення судових психофізіологічних експертиз й експертних досліджень із використанням комп'ютерного поліграфа (методичні та практичні рекомендації) : посіб. Київ : Освіта України, 2015. 210 с.

19. Одорологія у криміналістиці : метод. рекомендації / А. В. Кофанов, О. Л. Кобилянський, П. Д. Біленчук. Київ, 2010. 52 с.

20. Основи судової експертизи : навчальний посіб. для фахівців, які мають намір отримати або підтвердити кваліфікацію судового експерта / Л. М. Головченко, А. І. Лозовий, Е. Б. Сімакова-Єфремян та ін. Харків : Право, 2016. 928 с.

21. Особливості використання обліків та автоматизованих інформаційних систем при розслідуванні кримінальних правопорушень : метод. рекомендації / В. Г. Хахановський, Д. В. Дабіжа, В. В. Пясковський. Київ: 2017. 37 с.

22. Особливості криміналістичного дослідження рукописів, виконаних у незвичних умовах : метод. рекомендації / Л. М. Белова, І. В. Білоус, О. В. Шведова. Київ, 2017. 43 с.

23. Отрошенко В. А., Теслюк О. С. Експертиза відео-, звукозапису. Види досліджень. Особливості призначень : інформаційний лист. Київ : ДНДЕКЦ МВС; Херсонський НДЕКЦ МВС, 2018. 7 с.

24. Патик Л. Л. Техніко-криміналістичне дослідження підробного паспорта громадянина України : навч. посіб. для студ. ВНЗ. Київ : ЦУЛ, 2013. 140 с.

25. Пиріг І. В. Теоретико-прикладні проблеми експертного забезпечення досудового розслідування: монографія. Дніпропетровськ : Ліра ЛТД, 2015. 432 с.

26. Психофізіологічні дослідження з використанням поліграфа в практиці розслідування злочинів : метод. рекомендації / О. І. Мотлях, В. Л. Костюк, Д. В. Куценко. Київ : Освіта України, 2016. 73 с.

27. Свобода Є. Ю. Судове почеркознавство : запитання та відповіді : навчальний посіб. Київ : УкрДГРІ, 2014. 192 с.

28. Сімакова-Єфремян Е. Б. Комплексні судово-експертні дослідження : теорія та практика : монографія. Харків : Право, 2016. 456 с.

29. Судова балістика : практичні аспекти : навч. посіб. / В. В. Арешонков, А. В. Кофанов, О. Л. Кобилянський ; за ред. П. Д. Біленчука. Київ : УкрДГРІ, 2016. 408 с.

30. Судові експертизи в процесуальному праві України : навч. посіб. / за заг. ред. О. Г. Рувіна. Київ : Вид-во Ліра-К, 2019. 424 с.

31. Судово-балістичні дослідження : курс лекцій / А. В. Кофанов, О. Л. Кобилянський, В. В. Арешонков ; за ред. П. Д. Біленчука. Київ : УкрДГРІ, 2015. 278 с.

32. Антонюк П.Є., Білоус І.В., Крилевич Р.Б., Приходько Ю.П., Саковський А.А., Фурман Я.В., Щербанюк Д.В. Використання дактилоскопічних сканерів підрозділами Національної поліції України: метод. рек. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2021. 30 с.

33. Алексейчук В. І. Огляд місця події : тактика і психологія. Харків : Вид. агенція «Апостіль», 2011. 164 с.

34. Ващук О. П. Невербальна інформація у кримінальному провадженні : теоретико-методологічні основи : монографія. Одеса : Вид. дім «Гельветика», 2017. 430 с.
35. Галаган В. І., Козак О. В. Процесуальний порядок і тактика отримання зразків для експертизи у кримінальному провадженні України : монографія. Краматорськ : ТОВ «Каштан», 2015. 223 с.
36. Головка М. Б., Осипенко І. П. Обшук (юридико-психологічні аспекти організації та проведення) : навч.-метод. посіб. Чернігів : Чернігівський нац. технолог. ун-т, 2015. 126 с.
37. Криміналістична тактика : навч. посіб. / за ред. М. А. Погорецького, Д. Б. Сергєєвої. Київ : Алерта, 2016. 244 с.
38. Настільна книга слідчого / М. І. Панов, В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова та ін. ; 3-тє вид., переробл. і доповн. Київ : «Ін Юре», 2011. 736 с.
39. Негласні слідчі (розшукові) дії та використання результатів оперативно-розшукової діяльності у кримінальному провадженні : навчально-практичний посіб. / С. С. Кудінов, Р. М. Шеховцов, О. М. Дроздов, С. О. Гриненко ; 2-є видання, розшир. й доповнене. Харків : «Оберіг», 2015. 344 с.
40. Обшук і виїмка (тайники та способи їх виявлення) : навч.-метод. посіб. / І. П. Осипенко, О. О. Адам'юк, Н. М. Сенченко. Чернігів : Черніг. держ. ін-т права, соц. технологій та праці, 2011. 132 с.
41. Огляд трупа, пов'язаний з ексгумацією, у кримінальному провадженні України : навч. посіб. / В. І. Галаган, М. Й. Кулик, Н. С. Моргун, Ю. В. Терещенко. Київ, 2018. 112 с.
42. Організація і тактика одночасного допиту двох чи більше вже допитаних осіб : навч. посіб. / С. С. Чернявський, О. О. Алексєєв, І. А. Жалдак та ін. Київ : НАВС, 2016. 66 с.
43. Особливості фіксації ходу та результатів проведення слідчих (розшукових) дій : метод. рекомендації / О. А. Осауленко, О. В. Александренко, Н. С. Моргун та ін. Київ : НАВС, 2015. 136 с.
44. Пам'ятка слідчому щодо проведення огляду трупа на місці події / Я. В. Фурман, Л. Т. Котляренко. Київ, 2017. 46 с.
45. Пошук та знешкодження саморобних вибухових пристроїв : метод. рекомендації / В. В. Юсупов, Ю. П. Приходько, Я. В. Фурман, К. Ю. Бобрик. Київ, 2017. 33 с.
46. Процесуальний порядок та тактичні особливості здійснення слідчих (розшукових) дій : наук.-метод. рекомендації / В. В. Кікінчук, К. Л. Бугайчук, В. О. Малярова, Т. П. Матюшкова. Харків : ХНУВС. 2018. 101 с.
47. Процесуальні документи досудового розслідування (слідчого, адвоката, судді) / М. А. Погорецький, О. П. Кучинська ; 2-ге вид. Київ : Алерта, 2018. 274 с.
48. Слідчі (розшукові) дії у кримінальному провадженні : навч. наоч. посіб. у схемах і таблицях / О. А. Осауленко, А. В. Самодін, Г. М. Степанова та ін. Київ : Центр учбової літератури, 2015. 140 с.
49. Тактика слідчого огляду комп'ютерних систем та їх елементів : наук.-практ. посіб. / В. О. Одерій, С. О. Корона, С. В. Самойлов. Донецьк, 2010. 87 с.
50. Теслюк І. О. Тактичні засади застосування криміналістичного прогнозування у досудовому розслідуванні (на прикладі органів Національної поліції України) : монографія. Одеса : ОДУВС, 2017. 217 с.
51. Участь спеціаліста в огляді місця події : довідник. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2017. 128 с.

52. Участь спеціаліста-криміналіста під час проведення окремих слідчих (розшукових) дій : навчальний посіб. / Є. Ю. Свобода, А. В. Кофанов, А. В. Самодін та ін. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2018. 432 с.
53. Черниченко І. В. Застосування відеоконференції у кримінальному провадженні України : теорія і практика : монографія / за ред. О. П. Кучинської. Київ : Алерта, 2015. 272 с.
54. Галаган В. І., Яковенко М. О. Особливості методики розслідування нерозкритих грабежів та розбоїв минулих років : монографія. Луганськ : РВВ ЛДУВС, 2013. 255 с.
55. Журавель В. А. Криміналістичні методики : сучасні наукові концепції : монографія. Харків : Апостиль, 2012. 302 с.
56. Калюга К. В. Мистецтво здобувати та використовувати інформацію щодо особи злочинця. Київ : Право. 2019. 256 с.
57. Коваленко А. В. Розслідування посягань на життя та здоров'я журналістів : монографія. Сєверодонецьк, 2018. 267 с.
58. Криміналістичне забезпечення виявлення та розслідування злочинів : монографія / за ред. В. В. Тіщенко. Одеса : Вид. дім «Гельветика», 2018. 430 с.
59. Криміналістичне забезпечення розкриття і розслідування злочинів : курс лекцій / В. К. Весельський, А. В. Іщенко, В. С. Кузьмічов та ін. Київ, 2011. 177 с.
60. Криміналістичні засоби та методи розкриття та розслідування кримінальних правопорушень : підручник / О. М. Цільмак, О. Є. Користін, О. С. Шаптала, Д. В. Талалай. Одеса, 2015. 302 с.
61. Методика розслідування квартирних крадіжок : навч.-метод. посіб. / В. С. Бондар, С. В. Головкін, О. А. Єршов та ін. Луганськ : РВВ ЛДУВС, 2011. 399 с.
62. Методика розслідування окремих кримінальних правопорушень (у схемах і таблицях) : навч. посіб. / Г. П. Власова, Г. О. Ганова, В. М. Гусаров та ін. Київ : Нац. акад. прокуратури України, 2015. 146 с.
63. Нікітіна-Дудікова Г. Ю. Розслідування насильницького задоволення статевої пристрасті неприродним способом, вчиненого щодо малолітньої особи : навч. посіб. / за заг. ред. Ю. М. Черноус. Вінниця : ТОВ «Твори», 2018. 292 с.
64. Організація і тактика розслідування вбивств через необережність : монографія / А. В. Іваниця, М. М. Єфімов. Дніпро : Ліра ЛТД, 2017. 148 с.
65. Організація початкового етапу досудового розслідування кримінальних правопорушень : збірник матеріалів практики / О. З. Гладун, В. П. Стадник, О. В. Яковлев, С. В. Янчишин. Київ : Нац. акад. прокуратури України, 2018. 68 с.
66. Організація розслідування окремих видів злочинів : навч. посіб. / А. Ф. Волобуєв та ін. ; за заг. ред. А. Ф. Волобуєва. Харків : ХНУВС, 2011. 567 с.
67. Остапчук М. С. Методика розслідування розбоїв, учинених неповнолітніми. Львів, 2015. 250 с.
68. Практика Європейського суду з прав людини у кримінальному провадженні: збірник рішень / уклад.: О. В. Авраменко, А. Я. Хитра, Р. М. Шехавцов. - Львів: ЛьвДУВС, 2020. - 358 с.
69. Розкриття квартирних крадіжок працівниками карного розшуку : метод. рекомендації / О. М. Стрільців, В. І. Василичук, М. М. Марков та ін. Київ, 2018. 55 с.
70. Розслідування згвалтувань минулих років : метод. рекомендації / В. Я. Горбачевський, О. В. Кубарєва, Н. О. Симоненко. Київ, 2018. 51 с.
71. Розслідування окремих видів злочинів : навч. посіб. / О. О. Алексєєв, В. К. Весельський, В. В. Пясковський ; 2-ге вид. перероб. та доп. Київ : Центр учбової літератури. 2014. 320 с.

72. Сучасні методи досудового розслідування кримінальних правопорушень : підручник / О. М. Цільмак, О. Є. Користін, О. М. Заєць та ін. Одеса : Фенікс, 2017. 352 с.

73. Чорноус Ю. М. Криміналістичне забезпечення розслідування злочинів : монографія. Вінниця : Нілан-ЛТД, 2017. 492 с.

74. Розслідування окремих видів кримінальних правопорушень : навчальний посібник / В. В. Пясковський, С. С. Чернявський, П. Є. Антонюк та ін. ; за загальною редакцією В. В. Пясковського. – К. : 7БЦ, 2022. – 256 с.

75. Чорноус Ю. М. Актуальні питання розслідування та судового розгляду Міжнародним кримінальним судом справ про міжнародні злочини. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2020. № 4. С. 93–101. DOI: [https://doi.org/10.37635/jnalsu.27\(4\).2020.267-281](https://doi.org/10.37635/jnalsu.27(4).2020.267-281).

76. Коваль Д. О., Авраменко Р. А. Воєнні злочини. Особливості розслідування міжнародних злочинів, скоєних в контексті збройного конфлікту на Донбасі. Київ : ГО Truth Hounds ; Одеса : Фенікс, 2019. 36 с.

77. Дуфенюк О. М. Розслідування воєнних злочинів: логістичні, криміналістичні та судово-медичні питання. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 4. С. 369–374. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-4/88>.

78. Стандарти розслідування воєнних злочинів. Загальна частина : методичні рекомендації. Офіс Генерального прокурора України. К., 2023. 111 с.

79. Розслідування воєнних злочинів і пов'язаних з війною кримінальних правопорушень: кримінально-правові, кримінальні процесуальні та криміналістичні аспекти : наук.-практ. посіб. До 30-річчя Харків. нац. ун-ту внутр. справ / [І. В. Клименко, М. С. Цуцкірідзе, Ю. В. Орлов та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., члена-кор. НАПрН України В. В. Сокурєнка ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. 2-ге вид., допов. та перероб. Харків: Право, 2024. 432 с.

80. Практикум з криміналістики: проведення практичних занять із використанням навчально-тренувальних полігонів навчально-наукового інституту №1 НАВС. Навчально-практичний посібник / А.О. Антошук, П.Є. Антонюк, В.М. Атаманчук, та інш. К.: Національна академія внутрішніх справ, 2025. 93 с.

81. Пам'ятка для курсантів закладів вищої освіти МВС України з документування злочинів, пов'язаних із збройною агресією РФ проти України : [практ. посіб.] / кол. авт.-уклад.: О. А. Моргунов, О. М. Музичук, В. В. Романюк та ін. ; упоряд.: В. О. Невядовський ; за заг. ред. В. В. Сокурєнка ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2023. 44 с.

82. Реакція на важкий стрес та розлади адаптації. Посттравматичний стресовий розлад: навчальний посібник / Л.О. Герасименко, А.М. Скрипніков, Р.І. Ісаков. – К.: ВСВ «Медицина», 2023. – 120 с. /УДК 616.89 ББК 56.14я73 Г37

Інформаційно-довідкові системи, автоматизовані робочі місця, мультимедійні навчальні посібники, дистанційні курси

1. Автоматизоване робоче місце слідчого : інформаційно-довідкова програма / Л. Д. Удалова, В. В. Рожнова, А. В. Самодін та ін. Київ, 2017. *Національна академія внутрішніх справ*. URL : https://www.naiou.kiev.ua/arm/slidch_new/start.html.

2. Інформаційне забезпечення органів Національної поліції : мультимедійний навч. посіб. / В. А. Кудінов, В. Г. Хахановський, В. М. Смаглюк. Київ, 2017. *Національна академія внутрішніх справ*. URL : https://arm.naiou.kiev.ua/books/inform_zabezpechennia/index.html.

3. Інформаційні технології в діяльності Національної поліції : мультимедійний навч. посіб. / В. А. Кудінов, О. Є. Пакриш, В. В. Підвисоцький.

Київ, 2017. *Національна академія внутрішніх справ.* URL : https://arm.naiiau.kiev.ua/books/inform_tekhnolohii/info/autors.html.

4. Криміналістика : дистанційний курс навчання / А. О. Антощук, В. В. Пясковський, Ю. М. Чорноус та ін. *Національна академія внутрішніх справ.* URL : <https://dn.naiiau.kiev.ua/login/index.php>.

5. Криміналістика : мультимедійний підручник / О. О. Алєєксєєв, В. В. Пясковський, А. В. Іщенко та ін. Київ, 2016. *Національна академія внутрішніх справ.* URL : <https://arm.naiiau.kiev.ua/books/kriminalist/index.html>.

6. Методика розслідування злочинів : дистанційний курс навчання / А. О. Антощук, В. В. Пясковський, А. В. Самодін та ін. *Національна академія внутрішніх справ.* URL : <https://dn.naiiau.kiev.ua/login/index.php>.

7. Особливості розслідування окремих видів злочинів : мультимедійний навч. посіб. / А. О. Антощук, В. В. Пясковський, А. В. Мирівська та ін. Київ, 2017. *Національна академія внутрішніх справ.* URL : <https://arm.naiiau.kiev.ua/books/orovz/index.html>.

8. Робоче місце експерта з трасологічних досліджень : навч. інформ.-довідкова програма. *Національна академія внутрішніх справ.* URL : https://arm.naiiau.kiev.ua/arm/arm_trasolog/index.html.

9. Слідчі (розшукові) дії у кримінальному провадженні : мультимедійний навч. посіб. / О. А. Осауленко, Г. М. Степанова, А. В. Самодін та ін. Київ, 2018. *Національна академія внутрішніх справ.* URL : https://arm.naiiau.kiev.ua/books/slidchi_rozdii/index.html.

10. Криміналістичне дослідження металної холодної зброї : мультимедійний навч. посіб. Київ, 2015. *Національна академія внутрішніх справ.* URL : <https://arm.naiiau.kiev.ua/books/xolodna-zbroya/index.html>.

11. Судове почеркознавство : мультимедійний навч. посіб. / Є. Ю. Свобода, К. П. Ключник. Київ, 2015. *Національна академія внутрішніх справ.* URL : https://arm.naiiau.kiev.ua/books/sudove_pocherkoznavstvo/avtoru.html.

12. Участь спеціаліста в огляді місця події : довідник : практичний посіб. Київ, 2018. *Національна академія внутрішніх справ.* URL : https://arm.naiiau.kiev.ua/books/dovidnyk_ohliadmp/index.html.

Інформаційні ресурси

1. Офіційне інтернет-представництво Президента України <https://www.president.gov.ua>
2. Офіційний портал Верховної Ради України <https://rada.gov.ua>
3. Урядовий портал <https://www.kmu.gov.ua/control/>
4. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини <http://www.ombudsman.gov.ua>
5. Міністерство внутрішніх справ України <https://mvs.gov.ua>
6. Національна поліція України <https://www.npu.gov.ua/>
7. Міністерство освіти і науки України <https://www.mon.gov.ua>
8. Міністерство юстиції України <https://minjust.gov.ua/ua>
9. Верховний Суд України <https://www.scourt.gov.ua>
10. Генеральна прокуратура України <https://www.gp.gov.ua/>
11. Державний науково-дослідний експертно-криміналістичний центр <https://dndekc.centrmia.gov.ua/>

12. Київський науково-дослідний інститут судових експертиз <https://kniise.com.ua/>
13. Конгрес криміналістів <https://crimcongress.com/guide/>
14. Національна академія внутрішніх справ <https://www.naiu.kiev.ua/>
15. Національна академія правових наук України <https://www.aprnu.kharkiv.org/>
16. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського <https://www.nbu.gov.ua>
17. Єдиний державний реєстр судових рішень <https://reyestr.court.gov.ua>

Кандидат медичних наук, доцент

Ольга НЕСЕН

Кандидат юридичних наук, доцент

Віталій ЛІСОГОР